Troilius
Om Westerastrakten
i botaniskt afseende.

PRO SCIENTIA
SALUTE
POPULIQUE
LIBRARY OF
THE NEW YORK BOTANICAL GARDEN
Special Book Fund
1910
September 1899
R. W. Gibson. Inv.

Om

Westeråstrakten

i botaniskt afseende.

Akademisk Afhandling,

som med

Vidtberömda Filosofiska Fakultetens samtycke

för Filosofiska gradens erhållande

kommer att offentligen försvaras

af

ADOLF MAGNUS TROILIUS,

Filos. Kand. af Westm. och Dala Landskap

Zedritz' stipendiat,

å mindre Gustafvianska Lärosalen

dagen den 1860.

p. v. t. . m.

STOCKHOLM,

TRYCKT HOS E. WESTRELL, 1860.

Mälaredalen är utan tvifvel ett af de intressantare växtgebieterna i vårt land. Närheten af en större insjö gifver alltid åt vegetationen i kringliggande trakter en egen prägel, i det att dess bassin utgör liksom ett afslutadt växtområde, inom hvilket talrika arter och former förekomma, hvilka man utom detsamma söker förgäfves. Sin egentliga märkvärdighet lånar dock Mälarefloran från den omständigheten, att då Mälaren, såsom belägen i midten af Sverige, bildar gränsen mellan landets nordligare och sydligare trakter, äfven många af de växtarter och växtformer, hvilka för bådadera äro mera egendomliga eller företrädesvis tillhöra endera gebietet, här mötas och blanda sig om hvarandra, hvarigenom uppstår en rikedom och omvexling i botaniskt hänseende, hvilka äro ganska anmärkningsvärda för en trakt, som ligger på en så hög breddgrad. Många arter finna till följe af nyss anförda orsak vid Mälaren sin nordliga gräns; ej så få äfven sin sydliga. Säkert har mången botanist, liksom förf. blifvit öfverraskad af vegetationens fattigdom endast några få mil norr om Mälaren, jemförd med den, som i yppig fägring kläder denna insjös närmaste omgifningar och öar. Ett i betydlig mån bidragande inflytande på Mälareflorans rikhet och mångfald torde med skäl kunna tillskrifvas insjöns egendomliga form: dess i otaliga fjärdar, sund och vikar sönderklufna vattenspegel, som oupphörligt afbrytes af öar, holmar, skär och klippor; vidare strändernas olika och omvexlande beskaffenhet, insjöns fria sammanhang med och obetydliga höjd öfver hafvet, hvarigenom dettas

salta vatten ofta vid s. k. uppsjö inströmmar, och slutligen dess i allmänhet föga betydliga djup, hvarigenom vattenmassan snart uppvärmes af vårsolens strålar och sedermera mäktigt bidrager till underhållande af en jemn och likformig lufttemperatur. Likaså får den ett årtusende gamla odlingen af Mälaretrakten icke frånkännas en kraftig medverkan i nyss anförda hänseende.

Det bör således ingalunda väcka förundran, att många »den älskliga vetenskapens» idkare och vänner egnat Mälaretrakten en synnerlig uppmärksamhet och åt dess genomforskande offrat tid och krafter. Mälarefloran är också, åtminstone hvad vissa af dess områden beträffar, en af de bäst kända i Sverige. Bland de män, som gifvit hvar och en sitt bidrag till densammas kännedom må anföras: C. J. Lindeberg, som i sin »Synopsis plantarum vascularium in regioni Mæleri orientali-boreali sponte crescentium», Ups. 1846, skildrat vegetationen i den nordöstliga delen af Mälarebassinen; Herman Hofberg, hvilken genom sitt år 1852 utgifna arbete: »Södermanlands Phanerogamer och Filices», gifvit en bild af växtligheten i dess södra del; K. Fr. Thedenius, hvilken nedlagt frukten af sin egen och andra nitiska botanisters ifriga och mångåriga genomforskningar af Stockholmstrakten i »Stockholmstraktens Phanerogamer och Ormbunkar», hvilken växtförteckning utkom 1850, samt fullständigare i sitt år 1859 offentliggjorda arbete: »Botaniska Exkursioner i Stockholmstrakten», hvari framdragas i ljuset de rika skatter, hvarmed Flora smyckar sig i Mälarebassinens östligaste delar, och slutligen Hampus v. Post, hvilken genom uppsatser i »Botaniska Notiser» meddelat sin grundliga och omfattande kännedom af vegetationen i de trakter, som omsluta Mälarens vestliga hörn. Vi hafva särskildt anfört dessa arbeten, emedan de dels äro de nyaste och fullständigaste, samt till en del röra sig om områden, öfver hvilka inga andra specialafhandlingar, så vidt förf. har sig bekant, utkommit. Må man häri icke se något försök att förringa den förtjenst, som många andra, dels frejdade vetenskapsmän, dels yngre vetenskapsidkare inlagt om kännedomen af flera mindre

till Mälarebassinen hörande områden! Hvad Wahlenberg, Fries, Schagerström och många andra i detta hänseende uträttat för Upsalatrakten: Wikström för Stockholmsnejden, Lönnroth för trakten omkring Kungsör eger och skall alltid ega stort värde.

Af alla Mälarebassinens delar har den norra hälftens mellersta del längst saknat väl ej botanisternas uppmärksamhet, men dock offentliggjorda och allmänt kända arbeten öfver sin flora. Först år 1852 fylldes till en del denna känbara brist genom den af W. A. Wall utgifna »Westmanlands Flora». Då detta förtjenstfulla arbete sysselsätter sig med hela provinsens vegetation af Phanerogamer och Filices, har det naturligtvis icke kunnat egna någon mera öfvervägande uppmärksamhet åt den del af Mälarens närmaste omgifningar, som falla inom provinsens område, än åt landskapets öfriga delar. Förf., som i flera år vistats i Westerås och dess närhet, samt derunder med förkärlek studerat traktens flora, erkänner och uppskattar fulleligen den stora förtjenst, som Wall genom anförda arbete förvärfvat sig om kännedomen af norra Mälarefloran. Förf. tilltror sig likväl att kunna i ej alltför få och oväsendtliga delar förfullständiga nyssnämnda kunskap. Det är detta skäl, som förmått honom att publicera föreliggande opusculum, hvilket han anhåller att få ansedt såsom ett i förhållande till krafter och förmåga lemnadt, om ock oansenligt, bidrag till kännedomen af Mälarefloran, och såsom sträfvande att fylla en ej obetydlig lucka häri. Utom nyss citerade arbete, i hvilket förf. med tacksamhet erkänner sig hafva funnit ganska mycket af sin förelagda uppgift undangjordt, har såsom källa begagnats: »Beskrifning öfver Westerås Län, af Wilh. Tham, Stockholm 1849». I och för de geologiska uppgifterna hafva de under ledning af Prof. Edlund utarbetade utmärkta kartorna blifvit rådfrågade. Må förf. äfven här få fullgöra den kära pligten att offentligen betyga sin varma tacksamhet för de rikhaltiga och värdefulla upplysningar, som benäget lemnats af äldre och yngre idkare och befordrare af botanikens studium, såsom Lektor J. Johansson, Med.

Doktor S. G. Trollius, Herr K. F. Lindh, E. Björling, m. fl.

Förf. beklagar, att hans tid och krafter endast medgifvit honom att företrädesvis studera Westeråstraktens Phanerogamer och Filices; de iakttagelser, som han kunnat göra om dersammastädes förekommande öfriga Cryptogamer äro alltför få och ofullständiga, för att han skulle våga meddela dem.

Den del af Mälaredalen, hvars vegetation förf. varit i tillfälle att närmare studera, och hvilken här kallas *Westeråstrakten*, sträcker sig omkring 1 mil i norr, 4½ mil i söder, 1 mil i vester och 2 mil i öster om nämnda stad. Den innefattar socknarne *Ängsö*, *Kungsåra*, *Kärrbo*, *Ihrsta* och *Badelunda* i öster; *Tillberga*, *Hubbo*, *Skerike* samt en del af *Skultuna* och *Romfartuna* i norr; *Lundby*, *Barkarö*, *Dingtuna* och *Lillhärad* i vester; samt slutligen *S:t Ilian*, som närmast omgifver Westerås på alla sidor. Söderut möter den omkring ¾ mil i landet inskjutande *Westeråsfjärden*, med dess talrika öar, holmar och skär, hvilken genom flera sund sammanhänger med två andra af Mälarens fjärdar: *Granfjärden* och *Blacken*. Från Granfjärden utgår i östlig riktning en fortsättning i *Ängsöfjärden*, som sedermera förlänger sig mot norr i *Kungsåraviken*. En mängd holmar och skär ligga strödda på dessa vattenspeglar, hvilka förf. längre fram skall uppräkna. På detta sätt bildas på östra sidan om Westerås en stor halfö, som innefattar hela Kärrbo, större delen af Ihrsta, hälften af Badelunda och en del af S:t Ilians socknar. Vestra stranden af Westeråsfjärden fortsätter sig deremot efter sin omböjning vid Gångholmarne i oafbruten vestlig riktning mot Rytternes socken, hvilken ligger utom Westeråstraktens område. Ifrågavarande trakt bildar således östra delen af Westmanlands mälarestrand och utgör en yta af ungefärligen 7½ qvadratmil, hvaraf omkring 4½ qvadratmil upptagas af land; återstoden bildas, om man afser från den obetydliga Ångsjön, uteslutande af Mälarens vatten-

spegel. Inga skarpa gränser afskilja detta område från omkringliggande delar af Westmanland och Upland, i hvilka det tvärtom omärkligen öfvergår. Det har också blifvit uppstäldt såsom ett helt för sig, endast af den orsak att förf. ej varit i tillfälle att annat än undantagsvis utsträcka sina undersökningar utöfver dess landamären, inom hvilka således hans närmare bekantskap med trakten är begränsad.

Vid den närmare beskrifningen af ifrågavarande landsträcka torde det vara lämpligt att välja Westerås till utgångspunkt. Denna stad är belägen 59° 37′ latitud 34° 13′ 20″ longitud östligt från Ferro vid Svartåns utlopp i norra ändan af Westeråsfjärden. Under hela den del af Svartåns lopp, som faller inom Westeråstraktens område, åtföljes den af en ås på hvardera sidan, hvilka hålla sig ganska nära vattendraget och derigenom bilda en särdeles trång dal, i hvilken vattnet gräft sig en rätt djup fåra. Svartån är det enda vattendraget i trakten af betydenhet, ehuru äfven densamma under torra somrar till hälften uttorkar. Straxt ofvan staden bildar den ett fall, vid hvilket Westerås qvarnar äro anlagda. Ofvanför dessa flyter vattnet med undantag af ett par strömdrag lugnt och stilla, ända till dess man kommer till Forsby och Åkesta qvarnar nära gränsen för gebietet, der åter fall möta. I sjelfva vattnet träffar man *Nymphæa alba, Nuphar luteum, Batrachium heterophyllum, trichophyllum, circinatum, confusum; Nasturtium amphibium, Myriophyllum alterniflorum, Polygonum amphibium, Callitriche verna, autumnalis; Lemna minor, polyrrhiza, Potamogeton natans, perfoliatus; Sparganium natans, Glyceria fluitans.* Vid stränderna bilda *Scirpus lacustris* och *Phragmites communis* en tät skog, öfver hvilken de praktfulla blomflockarne af *Butomus umbellatus* höja sig. Der träffas äfven *Galium palustre, uliginosum; Myosotis palustris, cæspitosus, Lysimachia vulgaris, Naumburgia thyrsiflora, Sium latifolium, Nasturtium palustre, sylvestre* och *anceps, Stellaria palustris, Epilobium palustre; Rumex Hydrolapathum, crispus, Hippolapathum, Iris Pseudacorus,*

Alisma Plantago, Sagittaria; Sparganium simplex, ramosum; Heleocharis palustris; Carex vesicaria, ampullacea aquatilis, acuta, stricta, Glyceria distans, aquatica, Calamagrostis lanceolata, Alopecurus fulvus, geniculatus. På stränder och holmar höja sig *Alnus glutinosa, Populus tremula, Salix fragilis, Betula alba* och *verrucosa, Sorbus Aucuparia, Ulmus campestris, Tilia parvifolia*, i hvilkas skugga frodas *Valeriana officinalis, Scrophularia nodosa, Angelica sylvestris, Peucedanum palustre, Barbarea stricta, Lythrum Salicaria, Rosa canina, mollissima, tomentosa, cinnamomea, Rubus idœus, Geum rivale, intermedium; Spiræa Ulmaria, Scirpus sylvaticus, Carex vulgaris, cæspitosa, canescens, disticha; Dactylis glomerata, Poa serotina, Milium effusum, Baldingera arundinacea, Polystichum Thelypteris, Filix Mas, cristatum, spinulosum; Asplenium Filix femina, Struthiopteris germanica.* På den öppna och dyiga strandbrädden växa utom flera af de föregående *Limosella aquatica, Subularia aquatica, Elatine Hydropiper, triandra; Bulliarda aquatica, Peplis Portula, Polygonum Hydropiper, Triglochin palustre, Juncus conglomeratus, effusus, filiformis, articulatus, supinus, alpinus, compressus, supinus, Heleocharis acicularis.* Gräsmattan bildas af *Festuca elatior, Poa trivialis, pratensis, annua; Aira cæspitosa, Calamagrostis stricta, Agrostis canina, vulgaris, stolonifera, Molinia coerulea, Alopecurus pratensis* m. fl.

Den vestra af de åsar, som mellan sig innefatta Svartåns trånga dal, är hög och brant, och på dess sluttning är en del af staden Westerås, den s. k. Oxbacken uppbygd. Dess närmast staden belägna del kallas Djeknebergen. De bestå af grå och röd gneiss och sträcka sig från sydost åt nordvest. Lagernas strykning är i allmänhet dermed öfverensstämmande; deras stupning vexlande; närmast staden 25°—40° åt öster till nordost. På östra sluttningen träder berget i närheten af staden öfverallt i dagen och är der merändels nära tvärbrant nerskuret mot dalen. Mera norrut höljes bergsluttningen af djupa lager kross- och rullstensgrus samt -sand. Vestra

sluttningen är mindre brant, men öfversållad af en ofantlig mängd erratiska gneissblock i den vildaste förvirring kastade öfver hvarandra. Berget träder äfven här flerstädes i dagen. Mellan dessa båda sluttningar ligger en temligen jemn mark; en högslätt i miniature, upptagen af naket berg, hedmark, kärr, beteshagar och barrskog Stora sträckor af hedmarken täckas här af *Calluna vulgaris*, *Juniperus communis*, *Vaccinium Vitis idæa* och *Thymus Serpyllum*, mellan hvilka förekomma *Chrysanthemum Leucanthemum*, *Achillea Millefolium*, *Antennaria dioica*, *Filago montana*, *Erigeron acris*, *Solidago Virga aurea*, *Centaurea Jacea*, *Carlina vulgaris*, *Hieracium murorum*, *cæsium*, *vulgatum*, *umbellatum*; *Hypochæris maculata*; *Galium verum*, *boreale*; *Campanula persicifolia*, *rotundifolia*; *Myosotis hispida*, *stricta*; *Prunella vulgaris*; *Veronica serpyllifolia*, *Euphrasia officinalis*, *gracilis*; *Pimpinella Saxifraga*, *Polygala vulgaris*, *Helianthemum vulgare*, *Viola canina*, *Viscaria vulgaris*, *Stellaria graminea*, *Rosa canina*, *mollissima*, *tomentosa*, *cinnamomea*, *Rubus idæus*, *saxatilis*, *Potentilla maculata*, *Tormentilla*; *Prunus spinosa*, *Orobus tuberosus*, *Lotus corniculatus*, *Trifolium medium*, *Rumex Acetosella*, *Salix repens*, *Equisetum hyemale*; *Orchis maculata*, *Gymnadenia conopsea*, *Platanthera bifolia*, *Luzula campestris*, *Carex ericetorum*; *Festuca rubra*, *ovina*; *Briza media*; *Avena pratensis*, *pubescens*; *Aira flexuosa*; *Polystichum Filix Mas*, *spinulosum*; *Asplenium Filix femina*, *Pteris aqvilina*, *Botrychium Lunaria*, *Lycopodium complanatum*. På mera naken och sandig mark växa *Verbascum Thapsus*, *Linaria vulgaris*, *Myosurus minimus*, *Arabis Thaliana*, *Viola arenaria*, *tricolor*; *Gypsophila muralis*, *Cerastium vulgatum*, *Arenaria serpyllifolia*; *Sagina procumbens*, *Spergularia rubra*, *Sedum Telephium*, *acre*; *Trifolium repens*, *arvense*, *Herniaria glabra*, *Scleranthus perennis*, *annuus*. De öppna kärren höljas af *Myrtillus nigra* och *uliginosa*. Der finner man äfven på och vid tufvorna *Comarum palustre*, *Pyrola rotundifolia*, *minor*, *media*, *Triglochin palustre*, *Carex acuta*, *cæspitosa*, *vulgaris*; *Aira cæspitosa*, *Nardus stricta* samt på den

tillstötande sidländta marken *Bidens tripartita, Succisa pratensis, Gentiana Amarella, lingulata; Pedicularis palustris, Ranunculus acris, Flammula: Caltha palustris, Cardamine pratensis, Peplis Portula, Epilobium montanum, palustre, Salix cinerea, Juncus conglomeratus, effusus, alpinus, compressus; Eriophorum argustifolium, Carex flava, panicea, disticha, vulpina, dioica; Poa pratensis, trivialis; Agrostis canina, vulgaris.* Bergspringorna hysa *Convallaria Polygonatum, Polypodium vulgare, Dryopteris; Cystopteris fragilis, Woodsia ilvensis, Asplenium Trichomanes* och *septentrionale.* I beteshagarne och i skogsbrynet anträffas *Cirsium palustre, Ajuga pyramidalis, Acer platanoides, Rhamnus Frangula, Anemone nemorosa, Geranium sylvaticum, Viola sylvatica, Agrimonia Eupatoria, Alchemilla vulgaris, Potentilla reptans, Geum urbanum, Lathyrus pratensis, Trifolium hybridum, agrarium, montanum, pratense, Rumex Acetosa, domesticus, crispus; Quercus Robur; Salix pentandra, nigricans; Equisetum sylvaticum, arvense, limosum; Carex muricata; Calamagrostis arundinacea, Melampyrum pratense, Epilobium angustifolium, Pyrola rotundifolia, media, minor; Salix aurita, caprea; Populus tremula; Betula alba, glutinosa, Corylus Avellana, Convallaria majalis, Carex pallescens, canescens, vesicaria; Lycopodium complanatum.* I barrskogens skugga dölja sig *Trientalis europæa, Oxalis Acetosella, Melampyrum sylvaticum, Arenaria trinervia, Pyrola secunda, chlorantha, Majanthemum bifolium, Polypodium Phegopteris, Lycopodium annotinum, Luzula pilosa.* De vidsträckta skogskärren slutligen (det s. k. Ölins kärr) hafva att uppvisa *Bidens cernua, Menyanthes trifoliata, Utricularia intermedia, minor; Drosera rotundifolia, Andromeda polifolia, Ledum palustre, Alnus glutinosa, incana; Juncus filiformis, Calla palustris, Sparganium minimum, Eriophorum gracile, vaginatum; Carex filiformis, irrigua, leporina, stellulata.*

Djeknebergen fortsätta sig, såsom redan blifvit nämndt, norrut längs efter Svartån genom S:t Ilians och Skerikes socknar, hvilken sednare för det mesta upptages af låga

åsar, bergkullar och kärr, hvaraf det största kallas Svartmyran. Här möta flera mera nordliga skogs- och kärrväxter, såsom: *Linnæa borealis, Angelica sylvestris, Stellaria uliginosa, Rubus Chamæmorus, Oxycoccus palustris, Arctostaphylos officinalis, Pyrola umbellata, Empetrum nigrum, Mohtia fontana, Myrica Gale, Trichophorum alpinum, Carex limosa, Oederi, elongata, chordorrhiza, paradoxa, pauciflora, pulicaris.* Den öppna markens vegetation öfverensstämmer med slättbygdens, hvilken förf. framdeles vill skildra.

Åt söder sänka sig Djeknebergen i flera afsatser mot Mälaren, hvilka bära olika namn, såsom Gesällbergen, Skojarebacken, Stallhagen o. s. v. Det fasta berget är här öfverallt täckt af mäktiga lager krosstensgrus och -sand med ett tunnt öfverdrag af matjord och besådd med större och mindre lösa granit- och gneissblock. Sluttningarne bilda torra backar och betesmarker, här och der genomfårade af källrännilar. Deras vegetation öfverensstämmer med Djeknebergens. Emellan sluttningens fot och sjöstranden ligger en smal remsa sidländt mark, der de flesta för denna sträcka egendomliga växter anträffas. Utom en mängd af de för Djeknebergen anförda, växa här på de torra backarne *Senecio sylvaticus, Gnaphalium sylvaticum, Hieracium Pilosella, cæsium, murorum; Taraxacum corniculatum, Cynanchum Vincetoxicum, Veronica officinalis, verna, arvensis; Carum Carvi, Pulsatilla vulgaris, Berberis vulgaris, Sisymbrium officinale, Erysimum cheiranthoides, Turritis glabra, Lepidium campestre, ruderale; Capsella Bursa pastoris, Thlaspi arvense, Draba verna, Geranium pusillum, Cerastium viscosum, semidecandrum; Ribes Grossularia, Sedum annuum, sexangulare; Fragaria collina, vesca; Potentilla anserina, argentea, verna, norvegica; Trifolium arvense.* På betesmarkerna och vid källdragen förekomma *Gentiana campestris, Veronica Beccabunga, Primula veris, Plantago lanceolata, media; Ranunculus bulbosus, repens, auricomus, acris; Silene nutans, Dianthus deltoides, Ribes nigrum, rubrum; Saxifraga granulata; Spiræa Filipendula, Salix pentandra, depressa;*

Anthoxanthum odoratum. Vid foten af sluttningarne bildas täta spår af *Lonicera Xylosteum, Rosa canina, coriifolia, Acharii, mollissima, tomentosa, Rubus idæus, Prunus spinosa* med här och der inströdda *Viburnum Opulus, Rhamnus Frangula, cathartica; Ribes alpinum, Cratægus Oxyacantha, Corylus Avellana,* ur hvilka uppspira *Tanacetum vulgare, Solidago Virga aurea, Hieracium vulgatum, umbellatum, Verbascum nigrum, Veronica Chamoedrys, Agrimonia Eupatoria.* Der finner man äfven *Cotoneaster vulgaris.* På den sidländta ängsmarken ned emot sjöstranden bildas buskgrupper af *Prunus Padus* och *Rhamni,* mellan hvilka växa *Tussilago Farfara, Hieracium fallax, Auricula, pallescens; Crepis præmorsa, Ficaria ranunculoides, Aquilegia vulgaris, Actæa spicata, Polygala comosa.* På stranden kryper *Trifolium fragiferum* och i skuggan af *Alnus glutinosa* uppskjuta *Polygonum Bistorta* och *Valeriana officinalis.* Längre ut på sjelfva strandbrädden anträffas *Viola stagnina, Stellaria palustris, Lythrum Salicaria, Rumex Hippolapathum, Galium palustre* och *uliginosum; Polygonum Persicaria, incanum; Chenopodium polyspermum, Carex hirta* och en mängd andra strandväxter, hvilka förf. längre fram får tillfälle att anmärka såsom de vanligaste vid Mälaren.

Den östra åsen är lägre, bördigare och mera odlad än den vestra samt går icke så långt ned mot Mälaren, utan slutar på omkring 2000 alnars afstånd med en temligen brant sluttning, den s. k. Kyrkobacken, hvilken upptages af de nordligaste qvarteren i staden Westerås. Dess bredd är äfven vida mindre. På de sydligaste delarne är berget öfverallt betäckt med djupa lager krossstensgrus och -sand, samt öfverst af svartmylla. Ytan intages här till stor del af åker och planteringsland. Mera norrut träder berget flerstädes i dagen och visar sig bestå af grå gneiss. Åsen är här beströdd med väldiga erratiska granit- och gneissblock samt upptages för det mesta af mager betesmark, men likväl vida yppigare än Djeknebergens kala hedar. Ännu mera nordligt är åsen beväxt med löfskog af *Populus tremula, Betula alba* och

glutinosa, *Sorbus Aucuparia*, *Acer platanoides*, *Prunus Padus* och *Corylus Avellana*, samt längre norrut med barrskog. Den tilltager här i bredd och på dess afplattade yta ligga kärr och myror. Här och der uppresa sig i barrskogen tvärbranta bergväggar af grå gneiss, hvilkas sidor äro starkt söndersplittrade. Längst mot norr vid Forsby består åsen åter af krosstensgrus, ur hvilket lummig löfskog uppspirar. — Närmast Westerås håller sig höjdsträckningen ganska nära Svartån, men aflägsnar sig mera norrut alltmera. Mellanrummet intages först af sakta sluttande ängar och lundar, den s. k. Hofdestalund, sedermera af bördig åkermark. Vid Forsby tränger åsen sig ånyo nära in på vattendraget och stupar brant ned i dess djupa bädd. — Vid östra sluttningens fot utbreda sig sidländta ängar, hvarom mera framdeles.

Sjelfva åsens vegetation öfverensstämmer med den vestra höjdsträckningens, så att man på den förra återfinner större delen af de växtarter, som blifvit anförda för den sednare, med undantag af en del mera nordliga, som anträffas i Djeknebergens kärr och på Svartmyran. Dessutom möta här *Artemisia campestris*, *Echinospermum Lappula*, *Calamintha Acinos*, *Libanotis montana*, *Bunias orientalis*, *Viola hirta*, *Epilobium montanum*, *Sorbus scandica*, *Pyrus Malus*, *Rosa cinnamomea*, *Potentilla norvegica*, *Prunus Cerasus*, *Vicia sepium*, *Anthyllis Vulneraria*, *Pyrola uniflora*, *Salix depressa*, *aurita*, *Epipactis latifolia*, *Gagea minima*, *Juncus sylvaticus*, *Carex pilulifera*, *Bromus mollis*, *arvensis*; *Poa compressa*, *nemoralis*; *Triodia decumbens*, *Avena elatior*, *Melica nutans*, *Calamagrostis Epigejos*, *Phleum phalaroides*, *Polystichum cristatum*, *Asplenium septentrionale*, *Breynii*. — På vestra åkersluttningarne anträffas utom vanliga ruderatväxter äfven *Veronica hederifolia*, *Anethum graveolens* och *Papaver dubium*. — Hofdestalund bildas af *Fraxinus excelsior*, *Acer platanoides*, *Pyrus Malus*, *Qvercus Robur*, *Prunus Padus*, *Tilia europæa*, *Betula alba* och *Populus tremula*, bland hvilka enstaka exemplar af *Pinus*

Abies och *sylvestris* höja sig. Småskogen består af *Corylus Avellana*, *Salix Caprea*, *Viburnum Opulus*, *Rhamnus Frangula* och *cathartica*, i hvilkas skugga många växtarter skjuta upp, som eljest endast eller företrädesvis anträffas i Mälarens omedelbara grannskap. Sådana äro: *Campanula Trachelium*, *Serratula tinctoria*, *Pulmonaria officinalis*, *Clinopodium vulgare*, *Melampyrum cristatum* och *nemorosum*, *Daucus Carota*, *Laserpitium latifolium*, *Viola mirabilis*, *Melandrium sylvestre*, *Rosa coriifolia*, *Orobus vernus* och *niger*, *Vicia sylvatica*, *Pyrola minor*, *Carex montana* och *digitata*, *Triticum caninum*, *Poa nemoralis*, *Melica nutans*, och *Lycopodium clavatum*.

Sedan förf. nu sökt att i få ord skildra Svartådalens och dess båda terassers beskaffenhet och vegetation, torde det tillåtas honom att gå vidare med sitt föresatta ämne. Det torde då vara lämpligast att afhandla den omgifvande slättbygden för sig och Mälarens stränder och öar för sig i anseende till dessa sednares i många hänseenden afvikande och egendomliga växtlighet. För bättre redas skull vill förf. särskildt sysselsätta sig med slätten på vestra sidan om Svartån, förbehållande sig att sedermera få fästa sin uppmärksamhet vid den östra.

När man nedstiger från Djeknebergen åt vester, inkommer man på en vidsträckt och jemn slätt, hvilken intager vestra delen af St. Ihans, hela Lundby och Barkarö samt största delen af Dingtuna socknar. Den består af djupa alluvialaflagringar; för det mesta öfver- och underleror samt spridda bäddar krosstensgrus och -sand. Här och der uppstiga enstaka bergkullar, ofta med branta och söndersplittrade sidor, i hvilka här som öfverallt annorstädes omkring Westerås den röda och gråa gneissen förherrskar. Dess lager äro ofta uppresta nästan lodrätt. På en sådan enstaka, brant bergklump nära Johannisberg visas än i dag ringmuren af en gammal vikingaborg. — Granit och Hornblende äro sällsynta. Den förra bergarten förekommer mäktigast vid Gothö och Barkarö kyrka; den sednare i närheten af Bärby i

Lundby. Här och der ligga stora lösa granit- och gneissblock kringspridda. — Åker och äng upptaga större delen af ytan; endast en mindre del är skogbeväxt. Jordmånen är en ganska bördig lermylla, på hvilken rika skördar mogna. Södra delen af slätten ligger endast några få fot upphöjd öfver Mälarens yta, hvarföre den till större delen under den historiska tiden bevisligen stått under vatten, hvarpå äfven en mängd lokalnamn häntyda. Stora sträckor ängsmark sakna aflopp för sitt vatten, så att de höst och vår öfversvämmas och under sommaren alltid äro sidländta. I allmänhet lider dock denna trakt brist på vatten; ingenstädes finnes någon insjö och de få och oansenliga vattendrag, som stryka fram derigenom, uttorka nästan helt och hållet under torra somrar. — Nordligaste delen af Dingtuna och större delen af den tillstötande Lillhärads socken består af låga bergåsar med nordlig sträckning, bergländig skogsmark och kärr; endast den mellersta bygden är öppen och jemn åker- och ängsmark med lerhaltig jordmån. Graniten är här en vanligare bergart t. ex. norr om Stockumla och Bysingsberg. Dess sluttningar äro ofta inhöljda i mäktiga bäddar af krosstensgrus.

Vegetationen på denna slätt är visserligen rik, men dock enformig och föga interessant. På åkrarne och åkerrenarne anträffas för det mesta endast allmänna arter, som tillhöra dylika lokaler. Vanligast förekomma *Matricaria Chamomilla*, *Tripleurospermum inodorum*, *Anthemis arvensis*, *Achillea Millefolium*, *Centaurea Cyanus*, *Cirsium arvense*, *Convolvulus arvensis*, *Anchusa officinalis*, *Lycopsis arvensis*, *Myosotis arvensis*, *Lithospermum arvense*, *Veronica serpyllifolia* och *agrestis*; *Delphinium Consolida*, *Myosurus minimus*, *Fumaria officinalis*, *Sinapis arvensis*, *Erysimum cheiranthoides*, *Arabis Thaliana*, *Lepidium campestre*, *Capsella Bursa Pastoris*, *Thlaspi arvense*, *Viola tricolar* β *arvensis*, *Arenaria serpyllifolia*, *Spergula arvensis*; *Potentilla reptans*, *Vicia villosa* och *Cracca*; *Galeopsis Tetrahit* och *versicolor*; *Scleranthus annuus* och *perennis*; *Atriplex patula*,

Equisetum arvense, *Triticum repens*, *Lolium perenne*, *Bromus secalinus* och *mollis* samt *Apera Spica Venti*. Mindre ofta finner man *Anthemis tinctoria*, *Trichera arvensis*, *Veronica arvensis*, *Odontites rubra*, *Papaver dubium*, *Conium maculatum*, *Brassica campestris*, *Turritis glabra*, *Raphanus Raphanistrum*, *Bunias orientalis*, *Camelina sativa*, *Agrostemma Githago*, *Agrimonia Eupatoria*, *Pisum arvense*, *Vicia sativa*, *Ononis hircina*, *Equisetum pratense*, *Lolium Linicola*, *Bromus arvensis* och *Avena fatua*. Sällsynta äro *Chrysanthemum segetum*, *Cuscuta Epilinum*, *Echium vulgare*, och *Veronica hederifolia*.

Rikare och något mera omvexlande är ängsvegetationen. Gräsmattan bildas af *Festuca elatior*, *rubra* och *ovina*; *Briza media*, *Poa pratensis*, *trivialis* och *annua*; *Molinia coerulea*, *Avena pubescens*, *elatior*, *Aira cæspitosa* och *flexuosa*, *Calamagrostis stricta*, *Agrostis stolonifera*, *vulgaris* och *canina*; *Alopecurus pratensis*, *fulvus* och *geniculatus*, mera sällan *nigricans*; *Phleum pratense*, *Anthoxanthum odoratum* och *Nardus stricta*. Blandade med dessa anträffas *Dactylis glomerata* och ehuru sparsamt *Sesleria coerulea*. På upphöjda oah torra ställen växa mera strödda: *Poa compressa* och *nemoralis*; *Avena pratensis*, *Calamagrostis arundinacea*, sällan *Epigejos*; semt *Phleum phalaroides*. Ur gräsmattan uppspira på sidländta och lågt liggande ställen *Cirsium palustre*, *Leontodon autumnalis*, *Succisa pratensis*, *Myosotis palustris*, *Glechoma hederacea*, *Gentiana Amarella* och *lingulata*; *Rhinanthus major* och *minor*; *Caltha palustris*, *Peucedanum palustre*, *Ranunculus acris* och *auricomus*; *Thalictrum flavum*, *Cardamine pratensis*, *Lychnis Flos Cuculi*, *Sagina nodosa*, *Comarum palustre*, *Geum rivale*, *Spiræa Ulmaria*, *Polygonum viviparum*, *Salix pentandra*, *nigricans* och *cinerea*; *Betula glutinosa*, *Triglochin palustre*, *Eriophorum angustifolium*, *Carex panicea*, *cæspitosa* och *vulgaris*. Mindre ofta anträffas *Taraxacum palustre*, *Valeriana officinalis*, *Thalictrum simplex*, *Parnassia palustris*, *Lathyrus palustris*, *Orchis augustifolia*. Sällsynta

äro *Herminium Monorchis, Triglochin maritimum* och *Carex capillaris.* — På mera högländt ängsmark bildas buskgrupper af *Viburnum Opulus, Lonicera Xylosteum, Rhamnus cathartica* och *Frangula, Prunus spinosa* och *Padus* samt *Corylus Avellana*, i hvilkas skugga man sparsamt finner *Campanula Trachelium, Actœa spicata, Ficaria ranunculoides* och *Paris quadrifolia.* Allmänna äro på dessa ängar *Chrysanthemum Leucanthemum, Centaurea Jacea, Tragopogon pratensis, Scorzonera humilis, Hieracium Auricula, vulgatum* och *umbellatum; Hypochœris maculata, Galium boreale* och *verum, Campanula rotundifolia* och *persicifolia; Gentiana campestris, Veronica Chamoedrys, Melampyrum pratense, Primula veris, Plantago media* och *lanceolata, Carum Carvi, Ranunculus bulbosus, Polygala vulgaris, Geranium sylvaticum, Linum catharticum, Hypericum quadrangulum* och *perforatum, Viola canina, Silene nutans, Stellaria graminea, Saxifraga granulata, Epilobium angustifolium, Rosa canina* och *mollissima, Alchemilla vulgaris, Potentilla maculata* och *Tormentilla; Fragaria vesca, Spiræa Filipendula, Lathyrus pratensis, Vicia sepium, Lotus corniculatus, Trifolium repens, hybridum, pratense* och *medium; Rumex Acetosa, Qvercus Robur* och *Carex pallescens.* Mindre vanliga äro *Crepis præmorsa, Hieracium fallax, Campanula patula, Melampyrum cristatum, Heracleum sibiricum, Ranunculus polyanthemos, Polygala comosa, Tilia parvifolia, Geranium sanguineum, Melandrium pratense, Pyrus Malus, Rosa tomentosa* och *cinnamomea, Orobus niger, Trifolium spadiceum* och *montanum, Anthyllis Vulneraria, Orchis maculata, Gymnadenia Conopsea, Plathanthera bifolia* och *Carex præcox.* Endast på helt få och enstaka lokaler äro funna *Dracocephalum Ruyschianum, Trollius europæus, Geranium pratense, Pyrus communis.* — De torraste ängsbackarne prydas af *Hieracium Pilosella, murorum* och *cœsium; Senecio sylvaticus, Myosotis hispida* och *stricta, Thymus Serpyllum, Calamintha Acinos, Cynanchum Vincetoxicum, Veronica verna, Pulsatilla vulgaris, Berberis vulgaris,*

Libanotis montana, Pimpinella Saxifraga, Arabis hirsuta, Draba verna, Viscaria vulgaris, Dianthus deltoides, Cotoneaster vulgaris, Rubus idæus och *saxatilis; Fragaria collina, Trifolium agrarium,* mera sällan *arvense; Herniaria glabra, Sedum Telephium, acre, sexangulare* och *annuum; Rumex Acetosella, Allium oleraceum, Convallaria Polygonatum, Luzula campestris; Carex ericetorum, pilulifera* och *muricata* samt sällan *Botrychium Lunaria, Asplenium septentrionale* och *Cystopteris fragilis.* Här och der växa äfven *Populus tremula, Juniperus communis, Sorbus Aucuparia* samt busklikt hopkrympta exemplar af *Fraxinus excelsior* ooh *Sorbus scandica.*

I skogsängarne möta *Acer platanoides, Salix aurita, Caprea* och *nigricans; Betula alba* och *glutinosa* samt *Antennaria dioica, Gnaphalium sylvaticum Prunella vulgaris, Ajuga pyramidalis, Veronica officinalis, Euphrasia officinalis,* mera sällan *gracilis; Anemone Hepatica* och *nemorosa, Viola sylvatica, Ribes alpinum,* mindre ofta *Grossularia* och *rubrum, Epilobium montanum, Orobus tuberosus, Pyrola rotundifolia, Equisetum sylvaticum, Convallaria majalis, Polystichum Filix Mas* och *spinulosum.* Sällsynta äro *Silene rupestris, Carex digitata, Polystichum cristatum* och *Hieracium rigidum.* — Barrskogen, i hvilken *Pinus Abies* öfverväger, hyser *Melampyrum sylvaticum, Trientalis europæa, Oxalis Acetosella, Arenaria trinervia, Myrtillus nigra* och *uliginosa, Vaccinium Vitis idæa, Calluna vulgaris, Pyrola secunda, Majanthemum bifolium, Luzula pilosa, Carex leporina, stellulata* m. fl vanliga arter; *Polypodium vulgare* och *Dryopteris, Asplenium Filix femina, Lycopodium annotinum;* här och der äfven *Linnæa borealis, Pyrola chlorantha, Lycopodium complanatum.*

I och vid bäckar, diken och stillastående vattensamlingar finnas *Bidens tripartita, Gnaphalium uliginosum, Tussilago Farfara; Galium palustre* och *uliginosum, Myosotis cæspitosa, Mentha arvensis, Scutellaria galericulata, Stachys palustris, Scrophularia nodosa,*

Veronica Beccabunga och *scutellata*; *Pedicularis palustris*, *Lysimachia vulgaris*, *Naumburgia thyrsiflora*, *Hottonia palustris*, *Oenanthe Phellandrium*, *Sium latifolium*, *Nuphar luteum*, *Ranunculus Flammula* och *repens*, *Batrachium sceleratum* och *heterophyllum*, *Barbarea stricta*, *Nasturtium palustre*, *Viola palustris*, *Stellaria palustris*, *Epilobium palustre*, *Hippuris vulgaris*, *Polygonum amphibium*, *incanum* och *Hydropiper*; *Rumex Hippolapathum*, *Salix cinerea*, *Alnus glutinosa*, *Equisetum palustre*, *fluviatile* och *limosum*; *Callitriche verna*, *Butomus umbellatus*, *Alisma Plantago*, *Sagittaria sagittifolia*, *Juncus conglomeratus*, *effusus*, *filiformis*, *articulatus*, *compressus*, *bufonius*; *Lemna polyrrhiza* och *minor*; *Potamogeton natans*, *perfoliatus*, *Sparganium simplex* och *minimum*; *Scirpus lacustris*; *Heleocharis palustris* och *acicularis*; *Carex vesicaria*, *flava*, *acuta*, *vulgaris*, *cœspitosa*, *canescens*, *disticha* och *dioica*; *Poa serotina*, *Glyceria fluitans* och *distans* samt *Calamagrostis lanceolata*. Här och der träffas *Cicuta virosa*, *Nymphæa alba*, *Chenopodium polyspermum*, *Callitriche autumnalis*, *Iris Pseudacorus*, *Juncus alpinus* och *supinus*; *Potamogeton rufescens spathulatus*, *gramineus* och *pusillus*; *Sparganium ramosum*, *Scirpus sylvaticus*, *Carex hirta*, *stricta* och *vulpina* samt *Phragmites communis*. På enstaka lokaler äro anmärkta *Utricularia vulgaris*, *Hydrocharis Morsus Ranæ*, *Stratiotes aloides*, *Acorus Calamus*, *Lemna trisulca*, *Potamogeton compressus*, *Typha angustifolia*, *Carex Pseudocyperus*.

Vägarne garneras af en mängd vanliga ruderatväxter såsom: *Senecio vulgaris*, *Cirsium lanceolatum*, *Lappa tomentosa* och *minor*; *Lapsana communis*, *Crepis tectorum*, *Taraxacum officinale*; *Cynoglossum officinale*, *Hyoscyamus niger*, *Sisymbrium Sophia* och *officinale*, *Barbarea vulgaris*, *Lepidium ruderale*, *Geranium pusillum*, *Erodium cicutarium*, *Cerastium vulgatum*, mera sällan *viscosum*; *Sagina procumbens*, *Spergularia rubra*, *Potentilla Anserina* och *argentea*; *Polygonum aviculare* och *Chenopodium album*; vidare träffas der äfven: *Tanacetum vulgare*, *Filago montana*, *Erigeron acris*, *Verbascum Thapsus* och

nigrum. — Snarlik denna är den vegetation, som frodas vid byarne i inhägnader, odlade täppor och på gårdarne. Den utgöres hufvudsakligen, utom en mängd redan anförda, af *Anthemis Cotula*, *Artemisia Absinthium* och *vulgaris; Carduus crispus*, *Sonchus arvensis* och *oleraceus*, *Galium Aparine*, *Leonurus Cardiaca*, *Lamium album*, *purpureum* och *amplexicaule; Solanum Dulcamara* och *nigrum*, *Plantago major*, *Cerefolium sylvestre*, *Aethusa Cynapium*, *Aegopodium Podagraria*, *Chelidonium majus*, *Malva borealis*, *Geranium Robertianum*, *Silene inflata*, *Stellaria media*, *Geum urbanum*, *Medicago lupulina*, *Euphorbia Peplus* och *Helioscopia*, *Polygonum lapathifolium* och *Convolvulus; Rumex crispus* och *domesticus; Urtica urens* och *dioica*, *Blitum Bonus Henricus*, *Chenopodium urbicum*, *Gagea lutea* och *minima.* Mera ovanliga äro: *Sonchus asper*, *Cuscuta europæa*, *Asperugo procumbens*, *Galeopsis Ladanum*, *Linaria vulgaris*, *Torilis Anthriscus*, *Pastinaca sativa*, *Levisticum officinale*, *Malva rotundifolia*, *Ervum hirsutum* och *tetraspermum*; *Polygonum dumetorum*, *Ulmus campestris*, och *Blitum rubrum.* Sällan uppträda *Sambucus officinalis*, *Campanula rapunculoides*, *Lamium intermedium*, *Marrubium vulgare*, *Linaria minor*, *Papaver somniferum*, *Nasturtium Armoracia*, *Linum usitatissimum*, *Potentilla norvegica*, *Prunus Cerasus* och *Avium; Vicia angustifolia* och *Rumex conspersus*, hvaraf en del tydligen ursprungligen varit odlade.

Slutligen anträffas vid herregodsen, särdeles vid Johannisberg och Fullerö, och äfven vid andra gårdar åtskilliga växter, hvilka fordom utan tvifvel odlats till prydnad, för bordet eller för sina medicinska egenskaper, men hvilka numera flyktat ur trädgårdarne samt i mer eller mindre vildt tillstånd fortbestå och fortplanta sig. Sådane äro: *Chrysanthemum Parthenium*, *Inula Helenium*, *Petasites officinalis*, *Scorzonera hispanica*, *Lonicera Periclymenum*, *Syringa vulgaris*, *Ligustrum vulgare*, *Datura Stramonium*, *Aquilegia vulgaris*, *Aconitum Napellus*, *Helleborus vernus*, *Papaver Rhoeas*, *Hesperis Matronalis*, *Geranium pratense*, *Lavatera thuringiaca*, *Malva Alcea*,

Saponaria officinalis, *Dianthus barbatus*, *Oenothera biennis*, *Spiræa salicifolia*, *Prunus domestica* och *insititia*; *Rumex Patientia*, *Narcissus poëticus*; *Tulipa sylvestris*, *Lilium bulbiferum* och *Martagon*; *Allium Scorodoprasum* och *Schoenoprasum*; *Ornithogalum nutans*, *Muscari botryoides*.

I Lillhärads socken, der, efter hvad ofvan blifvit sagdt, naturen är mera bergländig, anträffas några få arter, hvilka antingen alls icke eller också ganska sällan förekomma i andra delar af Westeråstrakten. Sådana äro *Arnica montana*, *Sceptrum Carolinum*, *Trollius europæus* och *Lycopodium Selago*. I dervarande skogskärr återfinner man åtskilliga arter, som förut anförts för Svartådalens båda åsar, särdeles de mera nordliga, som endast förekomma på Svartmyran, t. ex. *Rubus Chamæmorus*, *Polypodium Phegopteris*, *Alnus incana*, *Carex limosa*, *irrigua*; *Eriophorum gracile* och *vaginatum*, *Trichophorum alpinum* m. fl.

Författaren öfvergår nu till trakten på östra sidan om Svartådalen. Denna sednare begränsas närmast af den redan beskrifna höjdsträckning, som på detta håll åtföljer vattendraget. Parallelt med densamma går på något afstånd österut en annan ås från nordvest åt sydost, till en del bildande gränsskilnaden mellan Skultuna och St. Ilians socknar å ena sidan samt Romfartuna och Badelunda å den andra. Längst i söder följer den under namn af Klockarebacken, Biskopshagen o. s. v. östra stranden af Westeråsfjärden först på något afstånd, lemnande mellan sig och fjärden ett mellanrum, som upptages af sidländta ängar, beteshagar och lundar; men stupar sedermera, söder om Wiksäng, direkt ner i sjön, till dess den vid byn Hamre sammanstöter med den längre fram omnämnda Badelundsåsen. Denna ås är lägre, men betydligt bredare än Svartådalens östra höjdsträckning och intages för det mesta af skogsmark och beteshagar, mindre delar äfven af kärr. På dess sakta sluttande sidor ligga för det mesta åkrar och odlad mark. Det fasta berget består äfven här till vida öfvervägande

delen af gneiss, vanligen med otydlig skiffring, sällan af granit såsom vid Johannislund och Emaus. Vid Thunbytorp uppsticker ett obetydligt lager af urkalk och ett annat af magnetkis. — Berget träder dock jemförelsevis sällan i dagen, utan betäckes för det mesta af diluvialbildningar, i de nordligare delarne rullstensgrus och mosand, åt söder krosstensgrus och krosstenssand samt underleror.

Vegetationens hufvudmassa på denna ås utgöres af sådana växter, som tillhöra barrskog och beteshagar och öfverensstämmer således i de allmänna dragen med den, som redan blifvit skildrad, såsom tillhörande Svartådalens båda höjdsträckningar. Utom mera vanliga arter anträffas: *Linnæa borealis, Adoxa moschatellina, Viola arenaria, Gypsophila muralis, Spergula pentandra, Ribes nigrum* och *rubrum, Pyrus communis, Rosa coriifolia, Acharii* och *tomentosa; Oxycoccus palustris, Arctostaphylos officinalis, Pyrola secunda, chlorantha, uniflora* och *umbellata, Monotropa Hypopithys, Empetrum nigrum, Goodyera repens, Listera cordata, Corallorhiza innata, Juncus sylvaticus, Eriophorum gracile, Carex elongata* och *Polypodium Phegopteris.* De enda arter, som i Westeråstrakten uteslutande tillhöra åsen äro *Selinum Carvifolia* och *Rhynchospora alba.*

Genom dessa båda i samma riktning löpande åsar, — den nu beskrifna samt den som åtföljer Svartåns östra strand — bildas en mellanliggande dal, hvilken intager östra delen af Sankt Ilians, sydöstra hörnet af Skultuna och det sydvestra af Romfartuna socknar. Åt söder begränsas densamma af Westeråsfjärden; norrut fortsätter den sig uppåt sistnämnda båda socknar. Den vattnas af två små vattendrag, hvilka förenade utfalla i Mälaren. Hela dess yta upptages af särdeles bördig åker och ofta sidländt ängsmark; jordmånen är sandblandad lera, under hvilken ligger ett djupt lager blålera. Längst ned vid Mälaren är dalen omkring $\frac{1}{10}$ mil bred och sammanträngés än ytterligare något högre upp, men vidgas sedermera betydligt. Dels i sjelfva dalsänkningen, dels i kan-

ten af dess östra begränsningshöjd äro en mängd täcka landtställen anlagda såsom: Myggbo, Malmaberg, Emaus, Persbo, Gideonsberg, Nordenby, Johannislund m. fl. Längre i norr ligger Apalby vid det trångaste dalpasset.

Hela nu sednast afhandlade trakt beklädes af en särdeles yppig ängs- och åkervegetation. Härifrån göra endast några i norra delen af St. Ilian belägna tufviga ängar undantag, hvilka under vintern öfversvämmas af kärrvatten samt för det mesta endast framalstra *Cyperaceer*, som eljest tillhöra mossarne; till och med *Trichophorum alpinum* växer der ymnigt. Då likväl vegetationen fullkomligt liknar den, som förekommer på östra slättbygden för öfrigt, så hänvisas till den längre fram om den sednare gifna framställning. Detsamma gäller om de arter, hvilka mer eller mindre tydligt förvildade anträffas i närheten af nyss nämnda landtställen. Den sydligaste och närmast Mälaren belägna delen eller den s. k. Kungsängen har dock att uppvisa flera arter, som dels alls icke, dels endast sparsamt hittills blifvit funna på andra ställen i Westeråstrakten, ja till och med i hela Westmanland. Till den förra kategorien höra *Viola suecica*, *Salix Lapponum* och *Carex Buxbaumii;* till den sednare *Echium vulgare*, *Gypsophila muralis*, *Pisum arvense*, *Vicia augustifolia*, *Ribes nigrum*. Särdeles ymniga äro äfven *Primula farinosa*, *Lathyrus palustris*, *Trifolium spadiceum*, *Avena elatior* och *Sesleria coerulea*. I den ofvannämnda bäcken och i en af Svartåns armar, den s. k. Lillån, som äfven genomskär ängen, anträffas utom en mängd mera vanliga vatten- och sump-växter: *Veronica Anagallis*, *Batrachium circinatum* och *tricophyllum; Nasturtium sylvestre* och *anceps; Potamogeton rufescens spathulatus*, *gramineus*, *prælongus*, *zosterifolius*, *compressus* och *pusillus*. Strandvegetationen öfverensstämmer med Mälarens för öfrigt, till hvilken förf. framdeles skall återkomma. — De enda egendomliga växter, hvilka utom Kungsängen förekomma i denna dalsänkning, äro *Symphytum orientale*, *Melampyrum arvense* och *Valeriana sambucifolia*.

Öster om sist beskrifna höjdsträckning utbreder sig

östra Westmanlands vidsträckta slättbygd, af hvilken här endast komma i fråga Badelunda, Ihrsta, Tillberga, Hubbo, Kärrbo, Kungsåra och en helt liten del eller sydligaste spetsen af Romfartuna socknar. De fyra förstnämnda utgöra jemte hithörande lilla stycke af Romfartuna en enda sammanhängande jemn åker- och ängs-bygd, endast här och der afbruten af enstaka skogs- och bergsbackar, bestående af gneisskullar och krosstensgrus. Härifrån undantages södra delen af Ihrsta, hvilken jemte tillstötande del af Kärrbo är bergländig och beväxt med gammal barrskog, samt norra delen af Tillberga, som i betydlig mån upptages af låg bergs- och skogsmark. Kärrbo och Kungsåra äro på det hela taget mera bergiga och skogbeväxta, särdeles efter vestra gränserna. I den sednare socknen finnas dessutom vidsträckta kärr och mossar. Ifrån Kungsåra kyrka sträcker sig en hög och skogklädd bergås efter vestra stranden af Kungsåra-viken in i Kärrbo, der den vid Skärholmsudde i Solviksbergets lodräta branter stupar ned mot Ängsöfjärden. Här visas än i dag ruinerna af en gammal vikingaborg. Äfven denna ås består af gneiss, hvars lager ofta resa sig i 70°—90° vinkel mot horizonten. — Genom Hubbo och Badelunda framstryker nästan i rak riktning från norr mot söder den s. k. Badelundsås. Den har helt obetydlig bredd och består af rullstensgrus och rullstenssand. Vid Hesslö sänker sig åsen ner i Mälaren, för att åter uppsticka ute i sjön, hvarom mera framdeles — Lösa erratiska block äro på denna sida om Svartådalen sällsyntare än på den vestra.

Hela denna slätt utgöres af diluvial- och alluvialbildningar, mestadels öfver- och underleror samt krosstensgrus. Ytligaste lagret är en här och der sandblandad lermylla, som i allmänhet bildar en rätt bördig jordmån. I de mot Mälaren sig öppnande dalarne ligga djupa upplandningar. — Denna trakt lider, i allmänhet sagdt, brist på vatten, om också icke i så hög grad som slätten vester om Svartån. Vattendragen äro få och utgöras af obetydliga bäckar; endast en insjö den s. k. Ångsjön fin-

nes, hvilken ligger på gränsen mellan Ihrsta och Kärrbo, ej synnerligen långt från Mälaren. Dock äro stora sträckor ängsmark sidländta.

Af hvad nu blifvit sagdt om traktens beskaffenhet följer helt naturligt, att vegetationen till största delen måste bildas af arter, som tillhöra åker och äng eller äro ruderatväxter, att en mindre del tillhör skogs- och lundfloran och att minsta delen äro vattenväxter. Äfvenledes öfverensstämmer landskapets geologiska beskaffenhet så nära med slättens vester om Svartån, att det icke torde öfverraska, att båda områdenas floror äro i det närmaste enahanda. Snart sagdt alla arter, som blifvit anförda för den vestra slättbygden återfinnas här. Dock har nu ifrågavarande trakt att uppvisa åtskilliga arter, som hittills icke blifvit anmärkta på vestra slättbygden. Sådana äro *Onopordon Acanthium*, *Lappa major*, *Lactuca muralis*, *Nepeta Cataria*, *Utricularia intermedia* och *minor*, *Primula farinosa*, *Laserpitium latifolium*, *Arabis arenosa* β *borealis*, *Draba incana*, *Gypsophila muralis*, *Stellaria Friesiana*, *Spergula pentandra*, *Chrysosplenium alternifolium*, *Melilotus officinalis*, *Pyrola minor* och *umbellata*, *Polygonum mite*, *Scirpus compressus*, *Trichophorum alpinum*, *Eriophorum latifolium*, *Carex microstachya*, *chordorrhiza*, *teretiuscula*, *elongata* och *pulicaris*, *Lolium Linicola*, *Glyceria aquatica*, *Melica nutans* och *Polystichum Thelypteris*. Den äfven i 6:te editionen af Hartmans Flora förekommande uppgiften, att *Stellaria holostea* skulle finnas i Hubbo socken, hvilar efter all anledning på något misstag. Af anmärkningsvärda arter eger denna trakt följande gemensamma med vestra slätten: *Serratula tinctoria* (allmännare här), *Hieracium rigidum*, *Taraxacum palustre*, *Campanula Trachelium*, *rapunculoides* och *patula* (här mera allmän); *Cuscuta Epilinum*, *Echium vulgare*, *Galeopsis Ladanum*, *Marrubium vulgare*, *Linaria minor*, *Veronica hederifolia*, *Melampyrum cristatum*, *Thalictrum simplex*, *Actæa spicata*, *Papaver dubium*, *Raphanus Raphanistrum*, *Polygala comosa*, *Malva rotundifolia*, *Geranium pratense*, *Ribes rubrum*

och *nigrum; Pyrus communis* och *Malus; Rosa coriifolia, Potentilla norvegica, Pisum arvense, Lathyrus palustris, Orobus niger, Vicia angustifolia, Trifolium spadiceum, Ononis hircina, Pyrola chlorantha, Rumex conspersus, Orchis angustifolia, Gymnadenia Conopsea, Paris quadrifolia, Juncus sylvaticus, Acorus Calamus, Lemna trisulca, Potamogeton gramineus, Sparganium ramosum, Scirpus sylvaticus, Carex ampullacea, filiformis, hirta, Pseudocyperus, Oederi, præcox, pilulifera, digitata, stricta,* och *vulpina; Bromus arvensis* (här vanligare), *Glyceria distans, Calamagrostis Epigejos, Sesleria coerulea* (här vida allmännare), *Polystichum cristatum, Woodsia ilvensis, Asplenium septentrionale, Botrychium Lunaria* och *Lycopodium complanatum.* — Största delen af de mer eller mindre förvildade arter, som förut blifvit anförda för slätten vester om Svartån, återfinnas också samt derjemte: *Symphytum officinale, Pæonia vulgaris, Malva moschata, Rosa villosa, Fragaria elatior, Potentilla pilosa, Ornithogalum umbellatum* samt *Asparagus officinalis.*

Den längst i sydost belägna delen af denna slättbygd näml. Kungsåra och Kärrbo socknar eger, måhända just tillfölje af detta dess läge samt dess ofvan angifna topografiska beskaffenhet, flera arter, hvilka eljest icke blifvit anmärkta i Westeråstrakten, en del till och med ej i hela provinsen Westmanland. De äro: *Achillea Ptarmica, Hieracium stoloniflorum, glomeratum* och *Nestleri, Pinguicula vulgaris, Cardamine amara, Silene noctiflora, Epilobium parviflorum, Myriophyllum verticillatum, Euphorbia exigua, Daphne Mezereum, Betula nana, Epipogium Gmelini, Fritillaria Meleagris, Carex riparia gracilescens, paludosa, evoluta, glauca, Hornschuchiana, loliacea; Glyceria spectabilis, Hierochloa setifolia,* och *Botrychium rutaceum.* Andra åter anträffas eljest endast på Mälarens öar, såsom: *Draba muralis, Impatiens Noli tangere, Circæa alpina, Neottia Nidus Avis, Typha latifolia.* Slutligen anträffas här äfven en mängd arter, hvilka utom dessa socknar äro mer eller mindre sällsynta

i Westeråstrakten, en del till och med funna endast på enstaka lokaler. Sådana äro: *Elatine triandra*, *Chrysosplenium alternifolium*, *Peplis Portula*, *Rubus Chamæmorus*, *Vicia sylvatica*, *Andromeda polifolia*, *Monotropa Hypopithys*, *Empetrum nigrum*, *Montia fontana*, *Alnus incana*, *Myrica Gale*, *Equisetum hyemale*, *Goodyera repens*, *Listera cordata*, *Corallorhiza innata*, *Hydrocharis Morsus Ranæ*, *Lemna gibba*, *Typha angustifolia*, *Trichophorum alpinum*, *Eriophorum latifolium* och *gracile*, *Carex filiformis*, *Pseudocyperus*, *limosa*, *irrigua*, *Oederi*, *chordorrhiza*, *paradoxa* och *pauciflora*, samt *Asplenium Breynii*. Till denna rikare vegetation bidrager äfven den omständigheten, att Westeråstraktens enda insjö, den s. k. Ångsjön här är belägen, i och vid hvilken man finner en egendomlig växtlighet. Den är grund och i sednare tider genom aftappning betydligt förminskad. Bottnen består af djup och lös dy. Uteslutande tillhöra Ångsjön följande arter: *Galium trifidum*, *Ranunculus Lingua*, *Myriophyllum spicatum*, *Rumex maximus*, *Nitella flexilis*, *Potamogeton rufescens*. Af sällsynta eller anmärkningsvärda arter anträffas vidare ute i vattnet *Batrachium circinatum* och *tricophyllum*, *Hydrocharis Morsus Ranæ*, *Potamogeton prælongus*, *crispus*, *compressus* och *pusillus*. Rundtom stränderna bildas en hög och tät skog af *Phragmites communis*, *Scirpus lacustris*, *Typha angustifolia* och *latifolia*, bland hvilka man finner de förut anmärkta *Ranunculus Lingua* och *Rumex maximus* samt vidare *Utricularia vulgaris*, *Rumex Hydrolapathum*, *Potamogeton gramineus*, *Carex Pseudocyperus* och *glauca*. Vid den gyttjiga strandbrädden växa *Galium trifidum*, *Drosera rotundifolia*, *longifolia* och sparsamt *intermedia* samt *Eriophorum latifolium*. I sjöns afloppsdike frodas *Epilobium parviflorum* och *Potamogeton crispus*. Dessutom förekomma i och vid sjön de vanliga vattenväxterna.

Sedan i det föregående slättbygden blifvit afhandlad, vänder sig förf. nu till Mälarens-närmaste omgifningar och öar. Den del af Mälaren, som här kommer i betraktande, är i allmänhet grund, ty djupet torde ingenstä-

des öfverstiga 100 fot och faller hastigt, då man närmar sig stränderna, till 20 à 30. Dessa äro således vanligen långgrunda. Bottnen består öfverallt af lera utom här och der närmare stranden, der den bildas af sand. På dessa omständigheter beror utan tvifvel vattnets grumliga beskaffenhet, hvilken i synnerhet är märkbar i norra hälften af Westeråsfjärden och i hög grad tilltager, så snart sydvestliga vindar sätta den åt detta håll mest vidsträckta och öppna vattenspegeln i starkare rörelse. Någon ström söder- och österut märkes icke i dessa trakter, lika litet som någon verkan förspörjes af inträffande uppsjö i Norrström.

Betraktar man först fasta landets stränder, så finner man, att de på vestra sidan af Svartåns utlopp först bildas af en smal remsa land mellan foten af Stallhagens sista sluttning och vattenbrynet. Dess beskaffenhet och vegetation har redan blifvit tillfyllest omordad. Straxt på andra sidan Carlberg vidtaga sanka ängar, hvilka sträcka sig ända fram till Fullerö, endast vid Bjortbergsvik afbrutna af några kullar, beväxta med ek och hassel, på hvilka man redan finner flera representanter af Mälarens lundvegetation. Söderut från Fullerö är stranden stenig och skogbevuxen ända ned till Holm, der åter sidländta ängar börja utbreda sig. Den böjer sig nu åt vester och beklädes af lummiga lundar: de s. k. Gångholmarne. — Åt öster från Svartåns utlopp begränsas vattenspegeln af sank ängsmark till Viksäng, hvarest en kortare sträcka består af dels nakna stenhällar, dels högvuxen ekskog. Sedermera antager stranden stenbunden beskaffenhet samt är brant, stupande och skogbeväxt ända fram till Hesslö, hvarifrån åter sumpiga ängar åtföljа vattnet, till dess man kommer till Geddeholm. Från denna punkt och vidare genom Ihrsta, Kärrbo och Kungsåra socknar ser man ingenting annat än oländig skogsmark, då och då afbruten af någon sidländt äng, sällan af löfskog.

Hithörande öar har förf. indelat i tre grupper, hvilka han med afseende på deras inbördes läge tillåter sig att

kalla den norra, den vestra och den östra, allteftersom de äro belägna i Westeråsfjärden eller mera på gränsen mellan denna och Blacken å ena samt Granfjärden å andra sidan eller i denna sednare och dess fortsättningar Ängsöfjärden och Kungsåraviken. Gränslinien mellan sagda grupper är af naturen ganska väl uppdragen genom mellanliggande större vattenspeglar. Så skiljes den första från den andra genom den Yttre Westeråsfjärden; den tredje åter från de båda andra af Granfjärden och Aggarösundet. Dessutom rättfärdigas denna indelning af deras vegetationsförhållanden. Förf. skall nämligen längre fram visa, att hvarje grupp har sin egen karakter och sina egna växtarter, hvilka icke förefinnas på de andra. Med fästadt afseende på denna sistnämnda omständighet räknar också förf. vid afhandlandet af växtligheten i Westeråstraktens ö- och strandregion fasta landets stränder från Geddeholm på östra sidan till Fullerö på vestra sidan såsom hörande till norra gebietet, sträckan från Fullerö till och med Gångholmarne till det vestra samt hithörande delar af Ihrsta, Kärrbo och Kungsåra till det östra.

I norra gruppen ligga nordligast *Amundgrund* åt öster och *Kalfskär* mera vesterut. Den förra holmen är helt liten och låg samt består af flacka gneisshällar, sparsamt täckta med tunn humus, ur hvilken några låga hasslar och alar uppspira. Åt öster utskjuter en lång sandbank, beväxt med en skog af vass. — Kalfskär åter (icke Kattskär, såsom holmen benämnes i Walls Westmanlands Flora) är större. Den utgöres af en hög gneisskulle, blottad på träd och buskar. På sydvestra sidan stupar berget tvärbrant och naket ned i sjön; de öfriga sluttningarne bildas af krosstensgrus och krosstenssand, här och der besådda med erratiska block. Den liknar således till topografisk beskaffenhet och äfven till vegetationen ett lösslaget stycke af Djeknebergen, utkastadt i sjön. Vesterut från Kalfskär ungefär på halfva afståndet till Johannisberg ligger ett af stora gneissblock bestå-

ende grund, hvilket vid högt vattenstånd betäckes af vågorna. Det saknar naturligtvis all vegetation.

Mera söderut ligga i en rad från vester till öster och skilda genom smala sund, de tre *Hästholmarne*, af hvilka den mellersta kallas *Elba*. Alla tre äro höga gneisskullar, på hvilkas af krosstensgrus bestående sluttningar dock flera representanter af Mälarens lundflora börja visa sig i skuggan af ekar, hasslar och alar. — Från deras södra stränder utskjuta långa sandreflar och stengrund, och sundet mellan Östra Hästholmen och fasta landet eger, ehuru temligen bredt, knappt någonstädes ett djup öfver 8 fot. — I sydvest från Vestra Hästholmen uppskjuter på något afstånd helt enstaka ur vågorna en liten holme, som kallas *Hofvarn*. Dess form är nära rund med en diameter af föga öfver 100 fot. Den består endast af krosstensgrus med lösa gneiss- och granitblock i vild oreda hopade öfver hvarandra, men bekläddes af den yppigaste vegetation, hvaribland förekomma flera sällsynta arter, så att hela holmen på afstånd liknar en flytande trädgård. — I sydvest och söder från Hofvarn är öppet vatten ända ned till Gångsholmslandet och den kedja af holmar, som derifrån sträcker sig till Ridö: omkring ¾—1 mil. Denna vidsträckta vattenyta kallas den Yttre Westeråsfjärden och kringflyter åt öster de öfriga öarne, som tillhöra denna grupp.

Af dessa är *Björnö* den största och märkvärdigaste. Den ligger i sydost från Östra Hästholmen och sträcker sig i riktning från nordvest till sydost längs efter Badelunda och Ihrsta socknars mälarestrand, ifrån hvilken den skiljes genom ett smalt och grundt sund, omkring en half mil i längd. Bredden är vida mindre; knappast $\frac{1}{16}$ mil utåt ändarne och minskas midtpå ön vid den s. k. halsen än ytterligare. Mellersta och norra delarne utgöra en förlängning af Badelundsås och bildas således jemte nästan hela vestra sluttningen af rullstensgrus och rullstenssand. Södra delen består af en gneissås, betäckt med krosstensgrus och på östra sluttningen åkerleror. På norra udden uppsticker ett lager hornblende och der

anträffas äfven en teml. mäktig bädd östersjösnäckor. Norra hälften är dels beväxt med löfskog, dels utgöres den af ängar och några få åkrar, samt framalstrar den yppigaste lundvegetation; södra hälften upptages för det mesta af barrskog, dock med mycken inblandning af Amentaceer, samt nedåt östra stranden af sluttande ängar. Här öfverväger skogsvegetationen. Björnön eger mer än en art, som eljest icke anträffats i Westeråstrakten. — Söderut från Björnö ligga två helt små skär: *Stora* och *Lilla Hällgrundet*, båda bestående af krosstensgrus. Oaktadt deras litenhet hafva de flera anmärkningsvärda arter att uppvisa. Så växer t. ex. *Triticum caninum* ingenstädes frodigare än just här.

Vesterut från Björnö och skild genom ett bredt sund, samt rätt i söder från Elba höjer sig *Almö-Lindö* öfver vattnet. Den är af medelstorlek och oregelbunden gestalt. I midten höjer sig en gneisskulle, hvars norra sluttning betäckes af åkerlera, den östra och södra af krosstensgrus. På sydvestra udden ligger en mäktig bädd rullstensgrus och rullstenssand. — Almö-Lindö beklädes till största delen af ängslundar, hvilka i vegetationens yppighet och rikedom täfla med de vestligaste öarne i andra gruppen och Gångholmarne, med hvilka dess växtlighet och hela utseende mera öfverensstämmer än med de öfriga öarnes i norra gruppen.

Vestra stranden af Almö-Lindö ligger öppen för den Yttre Westeråsfjärdens vågor. Den södra udden skyddas deremot af fyra nära intill hvarandra liggande, små holmar, mot hvilka Ridöfjärdens böljor bryta sig. Denna är endast en afdelning af Westeråsfjärden eller dess sydöstliga del och omkring ½ mil bred. — Ifrågavarande holmar äro alla fortsättningar af Badelundsås och bestå derföre af rullstensgrus och rullstenssand. Denna ås går nämligen, till större delen under Mälarens vattenspegel såsom en ganska märkbar upphöjning på bottnen, öfver från Westmanland till Södermanland vid Sundby kyrka, der den under namn af Kjulaåsen vidare styrer kosan inåt landet. På åtskilliga ställen uppsticker den dock öf-

ver vattenytan, bildande större och mindre holmar. Den första af dessa från norr räknadt, är, som redan blifvit nämndt, Björnö. Näst derefter kommer *Rågsäcken*, en mindre, långsträckt och temi. hög holme, belägen mellan Almö-Lindö och Björnö samt skild från den sednare genom ett helt smalt och mycket grundt sund. Den är glest beväxt med barrträd och Amentaceer och eger flera anmärkningsvärda växtarter att uppvisa. — På andra sidan om Lindösundet och, såsom redan sagdt, omgifvande södra delen af Almö-Lindö, uppskjuter åsen i *Stora* och *Lilla Skärplingen*, *Skåpholmen* och *Stora Sandskär*. De trånga mellanrummen mellan nu nämnda fem holmar är uppfylldt af sandreflar och grund. Stora Skärplingen är rund och hög, samt beväxt med barrskog. Lilla Skärplingen och Stora Sandskär äro helt små och låga samt likaledes skogbeväxta. Skåpholmen åter, hvilken ligger tvärs för Almö-Lindös · södra udde, är en hög och långsträckt sandås, helt och hållet kal utom sjelfva kammen, på hvilken står en rad af ensamma lönnar. Holmen får härigenom på afstånd ett eget utseende. — Söder om Skåpholmen sänker sig åsen åter under vattnet för att närmare Ridö höja sig i *Lilla Sandskär*, *Flaten*, *Sötskär*, *Högholmen* och *Högholmsskär* m. fl. af hvilka dock endast de båda första ligga inom Westeråstrakten och tillhöra den andra eller vestra ögruppen.

Medelpunkten i denna grupp intages af *Ridö*. Denna ö är så stor, att den i fordna dagar jemte omkringliggande holmar utgjort en egen kapellförsamling. Den har oregelbunden, aflång form med största längden i vester och öster. Dess norra stränder sköljas af Westerås fjärden, de östra skyddas af Aggarö, Kedö m. fl. mot Granfjärden, de södra bilda norra begränsningen till den s. k. Lillsjön, en af holmar och skär afstängd del af Mälaren — och mot de vestra bryta sig Blackens af en snart sagdt otalig mängd utanför liggande holmar söndersplittrade vågor. Grunden består för det mesta af öfver- och underleror, på nordvestra och vestra sidorna af krosstensgrus, på den östra gneissklippor. En stor

del af öns yta är odlad åker och äng; en annan del betäckes af gammal och högväxt barrskog, blandad med mindre löfskogsdungar; neråt stränderna ängslundar. Här förekomma en mängd sällsynta och märkvärdiga arter. — Från Ridöns nordvestra udde sträcker sig vesterut till Gångholmslandet en kedja af holmar, hvilka genom smala sund skiljas från hvarandra och bilda gränsen mellan Yttre Westeråsfjärden och Blacken. I sydvest utbreder sig den sednare fjärdens vidsträckta spegel ända fram till Thorshällahufvud och Nyckelön, ett afstånd af 2—3 mil. De största och anmärkningsvärdaste länkarne i denna kedja äro i ordning från Ridö: *Flaten* och, nordligare *Lilla Sandskär*, *Tallskär*, *Strömmingsskär* och *Tidö-Lindö*, som endast genom ett särdeles grundt pass afsöndras från Gångholmslandet. I sundet mellan de båda sistnämnda öarne äro en mängd smärre holmar kringströdda, af hvilka här endast anföras *Askholmen*, *Ranskär*, *Imaskär*, *Kråkhvilan* m. fl. Utom Flaten och Lilla Sandskär, hvilkas geologiska beskaffenhet redan blifvit antydd, bestå de till största delen af krosstensgrus med en och annan uppskjutande gneisskulle. På Flaten finnes en bädd östersjösnäckor. Sjelfva ytan består mellertid af djup svartmylla, ur hvilken uppspirar den härligaste lundvegetation, som man träffar i Mälaredalen. En del af dessa holmar gifva med sina höga, ända till spetsen af lummig löfskog krönta kullar den skönaste anblick, som i någon del af Mälaren möter den besökandes öga. En annan del äro beklädda med barrskog.

Vid nordöstra udden af Ridö uppskjuter en samling skogklädda gneissklippor ur vågorna. De heta *Tallskär*, *Granskär*, *Lindskär*, *Norrskär*, *Krumskär* o. s. v. Skild från dessa ligger mera vesterut och nära norra stranden af Ridö en annan dylik benämnd *Broklösen*, omgifven af flera mindre. De erbjuda ingenting af intresse. Åt öster skiljes Ridö från en annan teml. stor ö, *Stora Aggarö* genom ett temligen bredt sund. I detta ligger en skogbeväxt holme med gneissgrund, hvilken heter *Kedö*. Stora Aggarö består af flera gneisskullar,

med lager af krosstensgrus på sluttningarne särdeles den vestra och åkerleror afsatta i dälderna. Öns topographiska beskaffenhet och vegetation öfverensstämma med Ridös, hvartill komma många ur den gamla förfallna trädgården vid Aggarö gård flyktade arter. De sista holmarne i vestra gruppen äro *Lilla Aggarö* och *Bjuggholmen*, båda belägna på helt kort afstånd från den föregåendes östra strand. De bestå af gneiss och krosstensgrus och beklädas af barrskog.

Utanför Aggaröarne utbreder sig i söder och sydost en af Mälarens största sammanhängande vattenspeglar, den ofta nämnda Granfjärden. Mot norr öppnar sig det bredaste af de många sund, förmedelst hvilka sistnämnde fjärd sammanhänger med Westeråsfjärden och hvarigenom äfven segelleden till Westerås går. Sundets vestra strand bildas af Aggaröarne och nyssnämnda holmar vid Ridöns nordöstra ända, dess östra åter af sydvestligaste delen af Kärrbo socken, som skjuter ut i en udde, innan stranden svänger af åt öster för att utgöra norra begränsningen för Ängsöviken. Omedelbart utanför udden och med densamma vid lågt vatten sammanhängande genom sank mark och vassbankar, ligger den första holmen i östra gruppen, hvilken bär det besynnerliga namnet *Kalfven*. Det är en hög sandkulle ända till spetsen inhöljd i barrskog. Den ligger ensam för sig i denna grupp; först vid ingången till Ängsöfjärden, anträffas såsom en framskjuten förpost den enstaka *Skarpan*. Denna holme utgöres af en enda långsträckt gneissmassa med höga och branta, här och der otillgängliga stränder. På vestra sidan stupar berget alldeles lodrätt ner i Granfjärden, hvars hela öppna vattenmassa vräker sig mot detta bålverk. Vågorna hafva också på flera ställen gräft sig smala klyftor djupt in i berget. Den östra sidan sluttar långsammare. Närmare vattnet gapa här alnsvida horizontala klyftor eller, om man så vill, grottor mot den besökande, hvilka sträcka sig flera alnar in mellan gneisslagren och hvarest enligt gammal sägen sjöröfvare haft sina gömslen och tillhåll. Skarpan är delvis skogbeväxt;

men någon rik vegetation förmå de nakna eller med tunn mullskorpa betäckta hällarne icke att framalstra. — I nordost och på teml. afstånd från Skarpan uppskjuta öfver Ängsöfjärdens vattenspegel helt nära hvarandra tre holmar, af hvilka den största kallas *Stora Skotterö*, den dernäst och medelstora, *Lindholmen*, samt den minsta *Lilla Skotterö*. Alla tre bestå för det mesta af gneissklippor och äro beväxta med barrskog. Deras vegetation är torftig. — I sydost från Skarpan ligga den betydliga *Fagerön* och ännu mera östligt *Hallingen*, skiljande Ängsöfjärden från den del af Granfjärden, som öppnar sig inåt Strengnässunden. Båda utgöras af skogkrönta gneissklippor, hvilka ofta resa sig nära lodrätt ur vattnet och äro teml ofruktbara. Likväl hafva båda hvar sin uteslutande dem tillhörig art. På södra sidan af Fagerö finnas mäktiga granitlager med nordlig strykning och i midten utbreda sig vidsträckta kärr och sumpmarker. — Rätt i öster från Skarpan och skild derifrån genom Ängsöfjärdens hela bredd ligger *Ängsö*, den största af alla till Westeråstrakten hörande Mälareöar och jemte Fagerö och Hallingen samt en mängd omkringliggande smärre holmar utgörande en egen socken. Dess östra strand sköljes af Oxfjärden, i norr skiljes den genom det smala Spånsundet från fasta landet. Rådande bergarten är här som annorstädes gneiss, som uppskjuter i låga åsar med sydostlig strykning. På dessas sluttningar hafva spridda bäddar af krosstensgrus och rullstenssand aflagrat sig; i dälderna ligga djupa lager af sandblandade öfver- och underleror. Vid Ryssbo anträffas granit och hornblende. — Närmast omkring de båda godsen Ängsö och Kurö — hvilket i fordna dagar genom ett smalt, numera igenvalladt sund varit skildt från det förra — ligga vidsträckta parker med yppig lundvegetation, men för öfrigt är ön föga bördig och dess växtlighet liknar mera fasta landets slättbygds. Dock möta här flera mera östliga arter. — Framför Ängsö, särdeles uppåt Kungsåraviken, äro en mängd smärre holmar och skär kringströdda, hvilka heta *Kalfholmen*, *Rödholmen*, *Högholmen*, *Markskär* o. s. v. Som-

liga bildas af gneissklippor, andra af kross- och rullstensgrus; andra slutligen äro endast hopar af öfver hvarandra kastade lösa stenblock med sparsam fyllning af krosstensgrus. Deras vegetation liknar i allmänhet fasta landets; endast på Markskär och dess närmaste grannar återfinner man den för Mälarens öar egendomliga lundfloran.

Sedan nu alla hithörande öars läge och geologiska beskaffenhet blifvit antydda, torde det vara tid att öfvergå till framställningen af den för dem egendomliga vegetationen. Förf. anhåller att här en gång för alla få anmärka, att äfven på öarne, på likartade lokaler, återfinnas större delen af de arter, som blifvit anförda för slättbygden och rätt många af dem, som tillhöra fasta landets bergs- och skogsmark. Denna del af övegetationen tarfvar således icke vidare omordande, utan kan uppmärksamheten odelad fästas vid det egendomliga och utmärkande i öfloran.

Sjelfva vattnet erbjuder föga af intresse. Mälaren är i denna trakt fattig såväl på arter som på individer. Utanför stränderna anträffas nästan endast *Nuphar luteum*, *Batrachium heterophyllum*, *Polygonum amphibium*, *Myriophyllum alterniflorum*, *Potamogeton natans* och *perfoliatus*, *Sparganium natans*, *Isoëtes lacustris* m. fl. allmänna arter. Mindre ofta finner man *Nymphæa alba*, *Batrachium trichophyllum* och *circinatum*, *Potamogeton gramineus* och *pusillus*. Endast på enstaka lokaler växa *Lobelia Dortmanna*, *Potamogeton nitens*, *lucens*, *crispus*, *obtusifolius* och *pectinatus*. — Närmare stranden höjer sig en tät skog af *Phragmites communis* och *Scirpus lacustris*, ibland hvilka *Butomus umbellatus*, *Alisma Plantago*, *Sagittaria sagittifolia*, *Glyceria fluitans* samt här och der *Nasturtium amphibium*, *Typha angustifolia*, *Iris Pseudacorus* och mera sällan *Acorus Calamns*, *Scirpus lacustris* β *glaucus* och *Glyceria spectabilis* uppskjuta. Utanför sumpiga strandängar ersättas de nu nämnda med en svajande matta af *Equisetum palustre*, *fluviatile* och *limosum*. Sjelfva strandbrädden prydes af *Lythrum Salicaria*, *Polygonum Per-*

sicaria, *Chenopodium polyspermum*, *Rumex Hippolapathum*, *Heleocharis palustris* och *acicularis*, *Scutellaria galericulata*, *Mentha arvensis*, *Lycopus europæus*, *Naumburgia thyrsiflora*, *Nasturtium palustre*, *Malachium aquaticum*, *Stellaria palustris*, *Carex hirta*, *vesicaria*, *panicea*, *acuta*, *vulgaris*, *cæspitosa*, och *disticha*; *Calamagrostis lanceolata* och *stricta*, *Agrostis vulgaris*, *canina* och *stolonifera*, mindre ofta af *Scutellaria hastifolia*, *Veronica Anagallis*, *Nasturtium anceps* och *sylvestre*, *Subularia aquatica* och *Viola stagnina*, *Carex stricta*; sällan anträffas *Utricularia vulgaris*, *Littorella lacustris*, *Rumex obtusifolius*, *Trifolium fragiferum* och *Carex prolixa*. På de torra strandklipporna växa *Allium oleraceum* och sällan *Geranium lucidum* samt *Sedum album*. Sumpiga strandängar erbjuda *Triglochin maritimum*; sällan finner man i vattensamlingar inne på öarne *Rumex Hydrolapathum*, *Stratiotes aloides* och *Typha latifolia*.

Något längre upp och ofvan högsta vattenståndet bildas buskgrupper och täta snår af *Salix fragilis*, *pentandra*, *nigricans*, och *cinerea*; *Alnus glutinosa* och *Ribes nigrum* och *rubrum*, kring hvilkas stammar *Humulus Lupulus* och *Convolvulus sepium* vrida sina rankor. Under deras löfverk frodas *Cirsium lanceolatum* β *nemorale*, *Valeriana officinalis*, *Lysimachia vulgaris*, *Angelica sylvestris*, *Geranium Robertianum*, *Rubus cæsius*, *Polygonum dumetorum*, *Scirpus sylvaticus*, mera sällan *Eupatorium cannabinum*, *Lithospermum officinale* och *Struthiopteris germanica*.

Sedan man genomträngt dessa snår, inkommer man i öflorans mest egendomliga gebiet eller lundregionen, i hvilken dess rikaste skatter äro hopade. Högt öfver marken spännas här grönskande hvalf af *Ulmus campestris*, *Fraxinus excelsior*, *Tilia parvifolia*, *Betula alba*, *Qvercus Robur*, *Acer platanoides* och *Populus tremula*, hvilka fläta sina grenar tillsammans och endast genomsläppa en mildrad dager. Uppe i trädens kronor gunga här stora buskar af *Viscum album* för vinden, hvilka ännu under vintern med sina gulgröna blad och hvita bär an-.

genämt bryta af mot den för öfrigt sin praktfulla skrud beröfvade naturen. I skuggan af nyssnämnda träd och i synnerhet i skogsbrynet uppskjuter småskogen bestående af *Corylus Avellana, Pyrus Malus* mera sällan *communis; Cratœgus Oxyacantha* och *monogyna; Rhamnus cathartica* och *Frangula, Sorbus scandica* och *Aucuparia; Ribes alpinum, Prunus Padus* och, ehurn sällsynt, *Prunus Avium; Salix aurita* och *caprea.* Vid dessas rötter prydes marken af *Lactuca muralis; Campanula Trachelium* och *latifolia, Stachys sylvatica, Anemone Hepatica* och *nemorosa, Asperula odorata, Pulmonaria officinalis, Clinopodium vulgare, Viola mirabilis, sylvatica* och *arenaria, Melampyrum nemorosum, Adoxa moschatellina, Ficaria ranunculoides, Actœa spicata, Corydalis fabacea, Alliaria officinalis, Dentaria bulbifera, Cardamine impatiens. Melandrium sylvestre, Ribes Grossularia, Epilobium montanum, Orobus vernus* och *niger, Pyrola rotundifolia* och *minor, Mercurialis perennis, Platanthera bifolia, Allium Scorodoprasum, Gagea lutea* och *minima; Convallaria majalis* och *multiflora, Paris quadrifolia* (ofta med ända till 7 blad i kransen), *Carex montana* och *digitata; Triticum caninum, Dactylis glomerata, Poa nemoralis, Melica nutans, Milium effusum, Polystichum Thelypteris, Filix Mas* och *spinulosum, Asplenium Filix femina, Pteris aquilina, Lycopodium clavatum* m. fl. Mera sällspordt är att möta *Aquilegia vulgaris, Ranunculus cassubicus, Sanicula europœa, Anemone ranunculoides, Draba muralis, Impatiens Noli tangere, Circœa alpina, Fragaria elatior. Geum intermedium, Lathyrus sylvestris, Pyrola media, Listera ovata, Carex divulsa, Festuca gigantea, Brachypodium pinnatum, Polystichum cristatum.* På fugtiga ställen anträffas *Stellaria Friesiana, Carex elongata, leporina β argyroglochin* och *vulpina.* Mera ovanliga äro *Chrysosplenium alternifolium* och *Carex teretiuscula.* Skogsbrynets ängsbackar omvexla med *Laserpitium latifolium, Melampyrum cristatum, Torilis Anthriscus*, m. fl. — Af ofvanstående förteckning synes tillräckligt, att det egentligen är vårfloran, som skattar

till lundvegetationen; på eftersommaren är nästan hela denna prakt, som förut smyckade jorden, försvunnen.

Helt annat är vegetationens utseende på de kala öarne, så snart man lemnar strandbrädden. Sluttningarne lysa af *Cynanchum Vincetoxicum*, *Geranium sanguineum* och *Origanum vulgare* jemte *Artemisia campestris*, *Polygala comosa*, *Verbascum Thapsus* och *nigrum*, *Libanotis montana*, *Cotoneaster vulgaris*. *Anthyllis Vulneraria*, *Calamagrostis Epigejos* samt *Triodia decumbens*. Mera sällan anträffas *Hieracium rigidum*, *Aquilegia vulgaris*, *Erysimum hieraciifolium*, *Arabis arenosa β borealis*, *Echium vulgare*, *Armeria elongata*, *Spergula pentandra*, *Festuca duriuscula* och i bergspringorna *Asplenium Breynii*.

Den egentliga ängsvegetationen liknar fasta landets. Såsom anmärkningsvärda må här anföras: *Hieracium fallax*, *Serratula tinctoria*, *Campanula patula*, *Thalictrum simplex*, *Geranium pratense*, *Hypericum hirsutum*, *Orchis sambucina* och *angustifolia*, *Lilium bulbiferum* och *Avena elatior*. Samma är förhållandet med barrskogens växtlighet, ur hvars knappa förråd förf. såsom exempel väljer: *Linnœa borealis*, *Pyrola chlorantha* och *uniflora*, *Monotropa Hypopithys*, *Goodyera repens*, *Neottia Nidus Avis* o. s. v.

På och vid odlade ställen särdeles i grannskapet af gamla trädgårdar möta flera arter, som förtjena uppmärksamhet, ehuru en del torde vara främlingar, som frigjort sig från kulturens band. Exempelvis nämnas här: *Inula Helenium*, *Petasites officinalis*, *Symphytum officinale*, *Campanula rapunculoides*, *Lavatera thuringiaca*, *Malva sylvestris* och *Alcea*, *Oenothera biennis*, *Prunus Cerasus*, *Lilium bulbiferum* och *Martagon*, o. s. v.

Sådan är vegetationen på Mälarens öar och dess närmaste omgifning, tecknad i få och allmänna drag. Dock förekomma i olika trakter märkbara olikheter. Det vestra gebietet eger den i alla afseenden rikaste och yppigaste vegetationen, hvilken isynnerhet kraftigast framträder på Gångholmarne och de närmast derintill belägna öarne. Den östra gruppens öar äro i allmänhet högre,

bergigare och mera ofruktbara. De norra holmarne intaga en medelplats (om man afräknar Almö-Lindö, som mest liknar den vestra gruppen), i det lundfloran icke så mycket öfverväger som på den vestra gruppen, men icke heller nedsjunker till en sådan relativ obetydlighet, som förhållandet är på den östra. Hvarje grupp har också sina egendomliga arter. Så tillhöra uteslutande den norra gruppen: *Ranunculus cassubicus*, *Anemone ranunculoides*, *Arabis arenosa β borealis*, *Draba muralis*, *Impatiens Noli tangere*, *Chrysosplenium alternifolium*, *Circœa alpina*, *Fragaria elatior*, *Lathyrus sylvestris*, *Trifolium fragiferum*, *Pyrola media* och *uniflora*, *Monotropa Hypopithys*, *Goodyera repens*, *Listera ovata* och *Asplenium Breynii*. Enligt gammal uppgift skulle äfven *Cardamine parviflora* kunna räknas hit, men har af förf. och andra förgäfves blifvit sökt på angifvet ställe. Endast med den vestra gruppen har den norra gemensamma: *Campanula latifolia*, *Scutellaria hastifolia*, *Stachys sylvatica*, *Thalictrum simplex*, *Aqvilegia vulgaris*, *Erysimum hieraciifolium*, *Polygala comosa*, *Viola mirabilis*, *Prunus Cerasus*, *Mercurialis perennis*, *Triglochin maritimum* och *Struthiopteris germanica*. — Gemensamma för norra och östra grupperna, men hittills icke funna på den vestra äro: *Artemisia campestris*, *Lactuca muralis*, *Hieracium rigidum*, *Utricularia vulgaris*, *Lilium bulbiferum*. Deremot saknas här följande, hvilka förekomma på de båda andra: *Serratula tinctoria*; *Lobelia Dortmanna*, *Malva Alcea*, *Geranium pratense*, *Allium Scorodoprasum*, *Acorus Calamus*, *Potamogeton crispus* och *Carex prolixa*. — Den vestra gruppen räknar såsom sin uteslutande tillörighet *Eupatorium cannabinum*, *Campanula rapunculoides*, *Lithospermum officinale*, *Littorella lacustris*, *Lavatera thuringiaca*, *Malva sylvestris*. *Oenothera biennis*, *Rumex obtusifolius*, *Neottia Nidus Avis*, *Potamogeton nitens* och *obtusifolius*; *Carex teretiuscula* och *divulsa*; *Brachypodium pinnatum* samt *Festuca gigantea* och *duriuscula*. — Slutligen uppträda uteslutande i det östra gebietet *Echium vulgare*, *Inula Helenium*,

Petasites officinalis, *Symphytum officinale*, *Armeria elongata*, *Sanicula europæa*, *Geranium lucidum*, *Hypericum hirsutum*, *Spergula pentandra*, *Sedum album*, *Geum intermedium*, *Prunus Avium*, *Rumex Hydrolapathum*, *Orchis sambucina*, *Stratiotes aloides*, *Potamogeton lucens* och *pectinatus*; *Typha latifolia* samt *Glyceria spectabilis*.

Såsom man af det föregående torde finna, utgöres således Westeråstrakten af två områden med talrika olikheter i vegetationsförhållanden, näml. slättbygden och öarne. På den förra förherrskar åker- och ängsfloran, på de sednare lundfloran, hvilket förhållande påtrycker hvarderas växtlighet sin egen prägel. Skogsmark finnes visserligen på båda områdena, men öfverhufvud af alltför liten utsträckning och betydenhet, att en uppställning af ett tredje eller skogsområde vore rättfärdigadt. Den ingår mera såsom ett visserligen vigtigt, men likväl mera underordnadt parti i taflan. — Såsom redan blifvit anmärkt lider slättbygden brist på vatten, och en blick på den längre fram meddelade växtförteckningen visar äfven hvilken ovanligt liten del af vegetationen vattenväxterna utgöra. Men äfven Mälaren är i hithörande delar fattig på vattenväxter. För hela Westeråstrakten gäller således, att endast ett fåtal vattenväxter — och dessa hörande till de vanligastes antal — förekomma öfverallt på gynnsamma och passande lokaler; de öfriga anträffas endast här och der, många blott på enstaka spridda ställen.

Författaren hade önskat meddela en skildring af Westeråstraktens klimatiska förhållanden, men nödgas tyvärr af brist på materialier att inskränka sig till några få fragmentariska uppgifter. — Klimatet i denna öfver Mälaren föga upphöjda trakt*), hvilken dels ej är synnerligen långt aflägsnad från hafvet, dels har en stor insjö i sin

*) Högsta punkten torde icke öfverstiga 150 fot öfver Mälarens niveau; största delen af slätten ligger icke mera än 40 fot öfver sjöns spegel.

omedelbara närhet, är betydligt mildare än andra i jemnbredd dermed liggande trakter, såsom Westmanlands och Nerikes vestligare bergslager samt Wermland. Dock är skilnaden i detta hänseende emellan Westeråstrakten, vid midten af norra Mälarstranden, och Stockholm, vid insjöns utlopp i hafvet, ganska märkbar till den sednares fördel, ehuru skilnaden i longitud uppgår endast till 1° 30′ och Westerås ligger blott 16,5′ nordligare. Medeltemperaturen för hela året beräknas nämligen för Stockholm till + 5,97° Celsius, för Westerås till 5,63°. Betydligare blifver olikheten, om man tager vintermånadernas medelköld och sommarmånadernas medelvärme för båda ställena. Den förra uppgår vid Stockholm till — 2,93° Cels., den sednare till + 9,97° Cels., vid Westerås åter till respective — 3,23° och + 8,78°. — Det årliga regnfallet utgör i medeltal i Stockholm 23,8 dec. tum; i Westerås sannolikt vida mindre, ehuru förf. här icke kan stödja sig på några med vetenskaplig noggrannhet utförda observationer. Men då densamma i Upsala, som också ligger nära Mälaren och på en vidsträckt slätt, men likväl långt närmare hafvet, icke öfverstiger 18,3 dec. tum, så torde ofvanstående antagande icke sakna theoretiska skäl för sig, utom det att författaren funnit detsamma bekräftas af flera personers erfarenhet, hvilka tillbringat längre tid på båda ställena.

Vid Westerås, likasom vid Stockholm, faller den mesta nederbörden med ostliga vindar, men på förra stället förherrska under sommarmånaderna vestliga och sydvestliga vindar vida mera, än fallet är på det sednare, hvartill orsaken sannolikt måste sökas i den åt detta håll mest öppna och vidsträckta vattenspegeln. — I denna trakt isbelägges vanligen Mälaren under sednare hälften af November eller början af December, ehuru ångfartygen stundom kunnat fortsätta sina turer ända till jultiden, stundom åter måst afbryta dessa under första veckan af November. Sällan blir dock isen rätt säker och körbar förr än i Januari, under milda vintrar (såsom 1858—1859) icke ens då. Islossningen åter har 6 år af 100

inträffat under sednare tredjedelen af Mars, 71 gånger i April och 23 gånger under första tredjedelen af Maj. Granfjärden och Blacken tillfrysa en eller annan vecka senare och bryta förr upp än den mindre öppna och vidsträckta Westeråsfjärden. Uppbrytningen sker vanligtvis under sydvestlig storm och mycket hastigt, så att efter få timmars förlopp intet spår finnes qvar af hela fjärdens istäcke, som dock intager en längd af 1½ mil på ½—¾ mils bredd och ¾ alns tjocklek. — Efter islossningen uppvärmes Mälarvattnet i dessa trakter hastigt tillfölje af det ringa djupet. Under sommarmånaderna håller sig dess temperatur ute i öppna sjön omkring 19—20° Cels. och stiger närmare stränderna ända till 24—25°, då vid Stockholm temperaturen vanligen först efter midsommar uppgår till 20 grader, — en gräns, som den sällan till och med undantagsvis med en eller två grader öfverstiger. — På hösten faller åter vattnets värme hastigt till omkring + 6—8°, hvilken temperatur det vanligen bibehåller större delen af Oktober månad.

Westeråstraktens bredd från norr till söder är alltför obetydlig, för att klimatet skulle kunna deraf erfara någon mera märkbar förändring, utan sträcker sig inflytandet af Mälarens stora vattenmassa utan tvifvel på andra sidan dess gränser. Vintern är vanligen blid och på sednare tiden ofta snöfattig; strängaste kölden infaller i Januari eller kanske oftare i Februari månader. Våren, d. v. s. sednare hälften af Mars, hela April och förra hälften af Maj är kall, blåsig och ofta torr, så att vegetationen sällan skjuter fart förr än i sednare hälften af sistnämnda månad, då sommaren kan sägas börja. Värmen stiger hastigt i början af Juni, men faller vanligen åter fram emot midsommartiden, stundom till den grad att nattfroster då inträffa. Med början af Juli höjer sig åter temperaturen till + 22—26° Cels. i skuggan middagstiden, mindre ofta uppgår den till 28° och derutöfver. Högsta observerade värmen i Westerås är 33,5°. Vanligen afsvalkas luften af sjövinden, som börjar blåsa omkring kl. 10 f. m., når sitt maximum mellan kl. 1 och

4 e. m. och bortdör mot solnedgången. Sällsynta äro dock icke heller dagar, då ett dödande qvalm herrskar, landet står insvept i solrök och ingen vindfläkt krusar Mälarens jemna vattenspegel. Natt-temperaturen stiger nästan aldrig öfver + 16°, men sjunker icke heller gerna under + 10°. Torka är vanlig under Juli och förra hälften af Augusti, så att jorden ofta under hela veckor endast uppfriskas af spridda åskregn. Mot slutet af Augusti eller något förr faller temperaturen hastigt, stundom helt tvärt till + 10°, men stiger åter fram i September, då vanligen 2—3 veckors eftersommar inträffar med ända till 22° värme i skuggan om dagen, men kyliga aftnar och kalla nätter. Hösten inträder under de sista dagarne af September eller de första af Oktober med afgjordt sjunkande af värmen och ofta häftiga dagjemningsstormar. Den är oftast kall, regnig och fuktig samt räcker vanligen till medlet eller slutet af November, ehuru den, som redan blifvit anmärkt, kan förlängas till jultiden.

Snölossningen inträffar öfverhufvud i sednare hälften af Mars eller början af April, lärkans ankomst de första dagarne i Mars (förf. har hört henne den 25 Februari), de tidigaste vårblommorna framkomma i medlet af April, sädesärlan anländer i slutet af April, göken i medlet af Maj och svalan under sista veckan af samma månad. Träden löfvas från medlet och rågen går i ax under sista veckan af Maj. Fruktträden blomma de sista dagarne af Maj eller de första af Juni; Linnæa borealis vid midsommartiden Höbergningen och starkaste medelvärmen infalla i Juli; sädesskörden börjas i slutet af samma månad. Höstarbetet på åkern företages i slutet af Augusti, då äfven de första frostnätterna pläga inträffa. Svalan flyttar omkring den 9 September; trädens löf falla af i början af Oktober, ehuru Populus pyramidalis m. fl. ofta stå gröna ända in i December, så att förf. sett dess grenar i fara att nedbrytas af den på bladen fastnade snön. Marken fryser till i November och vintern inbryter i början af December.

I efterföljande växtförteckning har öfverallt Hartmans "Handbok i Skandinaviens Flora," 6:te upplagan, blifvit följd i afseende på arträtt och nomenklatur utom på några få ställen, der förf. trott sig böra derifrån afvika i öfverensstämmelse med N. J. Anderssons monographier öfver Skandinaviens Cyperaceer och Gramineer. — Med hänseende till frequensen af arternas förekommande hafva blifvit uppställda 4 kategorier: allmänna (a), då de öfverallt inom området förekomma på passande lokaler; temligen allmänna (t. a.), då de, ehuru vanliga, likväl icke öfverallt anträffas på likartade lokaler; flerestädes förekommande (flerst.), då de förefinnas endast på flera här och der spridda ställen; och sällsynta (r.), för hvilka blott ett eller annat växtställe hittills är bekant

Så snart förf. icke sjelf varit i tillfälle att angifva ett växtställe, har sådant anmärkts genom att inom parentes bifoga den auktoritet, som detsamma upptagit. I förteckningen äro äfven en mängd förvildade och några få osäkra arter upptagna, dock utan ordningsnummer. Ett ringa fåtal af de förra hafva dock upptagits såsom vilda, emedan de icke i mannaminne varit på eller vid växtställena planterade och således genom långvarig sjelfständig fortplantning antagit nästan vild natur, helst det öfverhufvud är osäkert, huruvida de flesta ursprungligen varit odlade.

VÄXTFÖRTECKNING.

I. DICOTYLEDONEAE.

I. Corolliflorae.

1. Seminiflorae.

1. *Synantheraeae* Rich.

1. *Bidens tripartita* L. a.
   β minor: t. a.
2. — *cernua* L. t. a.
   β minima t. a. i skogskärren.
3. *Chrysanthemum segetum* L. r. I Dingtuna vid Wedbo och Rådby (Wall); gator och gårdar i Westerås t. ex. stora torget 1848; gamla kyrkogården vid Westerås; vid Carlslund 1854.
4. — *Leucanthemum* L. a.
   — *Parthenium* Pers. förvildad flerstädes sås. vid Carlberg, Apalby, Fullerö och Lindö.
5. *Matricaria Chamomilla* L. a.
6. *Tripleurospermum inodorum* Schr. a.
7. *Anthemis tinctoria* L. t. a. t. ex. vid Carlberg och Apalby; i Ihrsta och Kärrbo.
8. — *arvensis* L. a.
   β agrestis: med föregående.
9. — *Cotula* L. t. a. t. ex. vid Carlslund, på Kyrkogården o. s. v.
10. *Achillea Ptarmica* L. r. vid Lindö och Springsta; i Kungsåra vid Skepphusa (Wall).

11. *Achillea Millefolium* L. a.
12. *Tanacetum vulgare* L. t. a.
13. *Artemisia Absinthium* L. a.
14. — *vulgaris* L. a.
15. — *campestris* L. t. a. t. ex. på Blåsbo backar, i Stallhagen, på Kalfskär, Amundgrund, Skåpholmen, Skarpan, m. fl. st.
16. *Arnica montana* L. r. i Lillhärad vid Slagårda.
17. *Senecio sylvaticus* L. flerst. t. ex. vid Blåsbo, Skojarebacken, Barkarö kyrka, Badelundsås, Kusta, Solviksborg m. fl. st.
18. *Senecio vulgaris* L. a.
19. *Gnaphalium uliginosum* L. t. a.
    β simplex t. a.
20. — *sylvaticum* L. flerst. sås. vid Blåsbo, på Skojarebacken, Stallhagen, Elba m. fl. st.
21. *Antennaria dioica* Gærtn. a.
    γ corymbosa flerst. sås. vid Persbo, på Stallhagen, Hästholmarne, Badelundsås m. fl. st.
22. *Filago montana* L. a.
    Inula Helenium L. flerst. förvildad sås. vid Barkarö Comministerboställe, på Ängsö vid Kyrkoherdebostället, vid Johannisberg, vid Nyby i Kärrbo o. s. v.
23. *Erigeron acris* L. a.
24. *Solidago Virga aurea* L. t. a.
25. *Eupatorium cannabinum* L. r. på Kråkhvilan i Westeråsfjärden.
26. *Petasites officinalis* Mönch. flerst. sås. vid Gotö i Barkarö, vid Hesslö, Lindö, Ängsö slott, Fullerö o. s. v.
27. *Tussilago Farfara* L. t. a.
28. *Centaurea Jacea* L. a.
    β elata t. a.
29. — *Cyanus* L. a.
30. *Serratula tinctoria* L. flerst. i Ihrsta, Kärrbo och Kungsåra; i Hofdestalund; vid Myggbo och Apalby o. s. v.
31. *Carlina vulgaris* L. t. a.

32. *Onopordon Acanthium* L. r. vid Ihrsta kyrka.
33. *Carduus crispus* L. a.
34. *Cirsium lanceolatum* Scop. a.
β nemorale flerst. efter Mälaresträndernа.
35. — *palustre* Scop. a.
36. — *arvense* Scop. a.
37. *Lappa tomentosa* Lam. a.
38. — *major* Gærtn. r. på gårdar och i planteringar vid Westerås, vid Lindö.
39. *minor* Dec. a.
β majuscula: a.
40. *Sonchus arvensis* L. a.
41. — *oleraceus* L. a.
42. — *asper* Vill. t. a.
43. *Lactuca muralis* Don. flerst. sås. på Almö-Lindö och Elba; vid Malmaberg, Lindö, Solviksborg.
44. *Lapsana communis* L. a.
45. *Tragopogon pratensis* L. a.
46. *Scorzonera humilis* L. t. a.
β angustifolia t. a.
— *hispanica* L. förvildad vid Lindö, Johannisberg och Fullerö.
47. *Crepis tectorum* L. a.
48. — *præmorsa* Tausch. t. a.
49. *Hieracium Pilosella* L. a.
50. — *stoloniflorum* Kit. r. vid Springsta i Kärrbo (Luhr enl. Hartman).
51. — *Auricula* L. a.
52. — *fallax* W. t. a.
53. — *glomeratum* Fr. r. vid Lindö.
54. — *Nestleri* Vill. r. vid Lindö.
55. — *Murorum* L. a.
β sylvaticum t. a.
56. — *cæsium* Fr. t. a.
β nemorum t. a.
57. — *vulgatum* Fr. a.
* *subrigidum* t. a.
58. — *pallescens* Kit. r. vid Carlberg.

59. *Hieracium rigidum* Hn. r. på Björnö, Skarpan, vid Lindö och vid Wånga i Dingtuna (Wall).
60. — *umbellatum* L. a.
γ *lineare* t. a.
61. *Leöntodon autumnalis* L. a.
62. *Taraxacum officinale* Web. a.
* *palustre* Sm. r. på Kungsängen och vid Lundby kyrka.
* *corniculatum* Kit. flerst. sås. vid Berndtsborg, Blåsbo; på Stallhagen och Gesällbergen m. fl. st.
63. *Hypochœris maculata* L. a.

2. Dipsaceae.

64. *Trichera arvensis* Schrad. a.
65. *Succisa pratensis* Mönch. a.

3. Valerianeae.

66. *Viburnum Opulus* L. t. a.
Sambucus nigra L. förvildad flerst.
67. *Valeriana officinalis* L. a.
β *angustifolia:* t. a. med den förra.
68. — *sambucifolia* Mik. r. vid Berga i Skultuna (Wall).

4. Rubiaceae.

69. *Asperula odorata* L. flerst. sås. vid Wiksäng, på Hästholmarne, Gångholmarne, Kråkhvilan, m. fl. holmar omkring Ridö, Almö-Lindö, vid Kilsta i Kungsåra (Wall) o. s. v.
70. *Galium boreale* L. a.
71. — *trifidum* L. r. vid Kusta.
72. — *palustre* L. a.
β *pubescens* t. a.
73. — *uliginosum* L. a.
β *tenue* t. a.
74. — *verum* L. a.
β *effusum* r. vid Ansta (Wall).

75. *Galium Aparine* L. flerst. sås. i trädgårdar och planteringsland vid Westerås, vid Hagbyholm, Fröseåker, Lindö, Ängsö Slott o. s. v.
* *infestum* Kit. a.
* *spurium* L. r. vid Kusta.

5. Loranthaceae.

76. *Viscum album* L. flerst. sås. vid Fullerö; på Gångholmarne, Tidö-Lindö, Björnö, Aggarö m. fl. st.

6. Caprifoliaceae.

77. *Lonicera Xylosteum* L. t. a.
— *Periclymenum* L. r. förvildad vid Fullerö.
78. *Linnæa borealis* L. flerst. sås. vid Apalby, Rocklunda, Nordenby, Hesslö, Lindö m. fl. st.

2. Annuliflorae.

7. Campanulaceae.

79. *Campanula Trachelium* L. t. a. sås. vid Fullerö, Gångholmarne, Lindö och Wiksäng, i Hofdestalund, på Almö-Lindö, Björnö, Ridö o. s. v.
β urticifolia: med föregående.
80. — *latifolia* L. flerst. sås. vid Gångholmarne, på Björnö, Almö-Lindö, Tidö-Lindö, Ridö o. s. v.
81. — *rapunculoides* L. flerst. sås. vid Johannislund, Apalby, Johannisberg, Lindö, på Aggarö o. s. v.
82. — *patula* L. a.
83. — *persicifolia* L. a.
84. — *rotundifolia* L. a.

8. Lobeliaceae.

85. *Lobelia Dortmanna* L. flerst. sås. vid Wretbo i Kärrbo, vid Strömmingskär, Imaskär, (Wall) m. fl. holmar i närheten af Ridön.

9. Convolvulaceae.

86. *Convolvulus arvensis* L. a.
87. — *sepium* L. flerst. sås. vid Hjortbergsvik, Gångholmarne, i Kärrbo, på Elba, Almö-Lindö, Ridö, Björnö m. fl. st.
88. *Cuscuta europæa* L. t. a.
89. — *Epilinum* Weih. r. vid Långängskrogen och i Ihrsta (Wall).

10. Boragineae.

90. *Symphytum officinale* L. r. på Ängsö och vid Lindö.
91. — *orientale* L. r. utanför gamla östra tullen vid Westerås.
92. *Anchusa officinalis* L. a.
    β angustior: här och der med föregående.
93. *Lycopsis arvensis* L. a.
94. *Myosotis palustris* L. a.
    α scorpioides a.
    β laxiflora t. a.
    γ strigulosa: a.
95. — *cæspitosa* Schultz t. a.
    β repens t. a.
96. — *arvensis* Hoffm. a.
97. — *hispida* Schlecht. a.
98. — *stricta* Link t. a.
99. *Lithospermum officinale* L. flerst. sås. på Ridö: Westeräng och Nyängen; på Strömmingskär, Kråkhvilan m. fl. holmar i grannskapet.
100. — *arvense* L. a.
101. *Pulmonaria officinalis* L. t. a. på Mälarens öar såsom Hästholmarne, Björnö, Almö-Lindö m. fl. samt på fasta landet i dess närmaste grannskap t. ex. vid Gångholmarne, Wiksäng m. fl. st.; i Hofdestalund.
102. *Echium vulgare* L. r. på Kungsängen (Wall); vid Barkarö Qvarntorp; på Ängsö.
103. *Cynoglossum officinale* L. a.

104. *Echinospermum Lappula* Lehm. r. på Kyrkobacken, vid Blåsbo och i planteringar vid Oxbacken.
105. *Asperugo procumbens* L. t. a.

11. Labiatae.

106. *Mentha arvensis* L. a.
β glabrata t. a.
107. *Lycopus europæus* L. t. a. på Mälarens öar och stränder.
108. *Origanum vulgare* L. t. a. sås. på Westra Hästholmen, Stora Skärplingen, Kalfskär, Tidö-Lindö och omkringliggande holmar; på Skarpan, Ängsö och Fagerö m. fl.
109. *Thymus Serpyllum* L. a.
β angustifolia: Djeknebergens sluttningar.
* *albiflora:* på Amundgrund.
110. *Calamintha Acinos* Clairv. t. a. t. ex. vid Berndtsborg.
111. *Clinopodium vulgare* L. t. a.
112. *Scutellaria galericulata* L. a.
113. — *hastifolia* L. flerst. sås. på Kalfven, Hofvarn, Hästholmarne, Rågsäcken, Ridö m. fl. holmar; vid Johannisberg, Hjortbergsvik och Gångholmarne, samt vid Westerås hamn.
114. *Prunella vulgaris* L. a.
β parviflora: flerstädes.
115. *Nepeta Cataria* L. flerst. sås. på gårdar och planteringsland i Westerås, vid Hofdesta, Kusta, Frösåker, Lindö o. s. v.
116. *Glechoma hederacea* L. a.
β grandiflora: t. a.
117. *Dracocephalum Ruyschianum* L. r. i Johannisbergs Storäng och vid Hjortsberga.
118. *Leonurus Cardiaca* L. a.
119. *Stachys sylvatica* L. flerst. sås. på Björnö, vid Geddeholm och i närheten af ett torp mellan sistnämnda ställe och Frösåker, vid Kurö färja (Wall).
120. — *palustris* L. a.
β agrestis: a.

121. *Lamium album* L. a.
122. — *purpureum* L. a.
* *incisum* Willd. r. på Kyrkbacken och vid Hofdesta (Wall).
123. — *intermedium* Fr. r. vid Carlberg.
124. — *amplexicaule* L. a.
125. *Galeopsis Ladanum* L. flerst. sås. i tobaksplanteringar vid Westerås, vid Wiksäng o. s. v.
126. — *Tetrahit* L. a.
β *pallens:* a.
* *bifida* Bönn. t. a.
127. — *versicolor* Curt. a.
β *parviflora* t. a.
128. *Marrubium vulgare* L. r. vid Harkie i Kärrbo, Barkarö kyrkby, och Hofdesta.
129. *Ajuga pyramidalis* L. t. a.

12. Menyantheae.

130. *Menyanthes trifoliata* L. a.

3. Tubiflorae.

13. Oleineae.

Syringa vulgaris L. förv. här och der.
Ligustrum vulgare L. förv. vid Fullerö och Lindö.
131. *Fraxinus excelsior* L. t. a. särd. på Mälarens öar och stränder.

14. Contortae.

132. *Cynanchum Vincetoxicum* R. Br. t. a.

15. Gentianeae.

133. *Gentiana campestris* t. a.
134. — *Amarella* L. t. a.
135. — *lingulata* Ag. t. a.

16. Solanaceae.

136. *Solanum Dulcamara* L. t. a.
137. — *nigrum* L. a.
138. *Hyoscyamus niger* L. a.
β agrestis: här och der.
139. *Datura Stramonium* L. r. vid Hesslö, Frösåker och Fullerö.

17. Personatae.

140. *Verbascum Thapsus* L. t. a.
141. — *nigrum* L. t. a.
142. *Scrophularia nodosa* L. a.
143. *Linaria vulgaris* Mill. t. a.
144. — *minor* Mill. r. vid Nordenby, Geddeholm, Långängskrogen och Fullerö.
145. *Veronica serpyllifolia* L. a.
146. — *officinalis* L. t. a.
147. — *Chamædrys* L. a.
148. — *Beccabunga* L. t. a.
149. — *Anagallis* L. flerst. sås. i Lillån, Kungsängsbäcken, vid Hofdesta och Lista, på Mälarens stränder m. m.
150. — *scutellata* L. a.
β villosa: t. a.
151. — *arvensis* L. t. a.
152. — *verna* L. t. a.
153. — *hederifolia* L. r. vid Gideonsberg, Berndtsborg och Oxbacken. Flerstädes enl. Wall.
154. — *agrestis* L. a.
155. *Limosella aquatica* L. r. vid Svartån, troligen flerst.
156. *Odontites rubra* Pers. t. a.
157. *Euphrasia officinalis* L. a.
α pratensis: t. a.
β nemorosa: a.
γ curta: a.
158. — *gracilis* Fr. flerst. sås. på Blåsbo backar, Djeknebergen, Hästholmarne o. s. v.

159. *Rhinanthus major* Ehrh. a.
* *Alectrolophus* Poll. t. a.
160. — *minor* Ehrh. a.
161. *Sceptrum Carolinum* Rudb. r. vid Skästa i Lillhärad.
162. *Pedicularis palustris* L. a.
163. *Melampyrum cristatum* L. t. a.
164. — *arvense* L. r. vid Apalby.
165. — *nemorosum* L. flerstädes sås. på Ängsö, Ridö, Björnö, Almö-Lindö m. fl. holmar; vid Lindö, Geddeholm, Wiksäng, Gångholmarne, i Hofdestalund o. s. v.
166. — *pratense* L. a.
167. — *sylvaticum* L. a.
Lathræa Squamaria L. enl. gammal uppgift på Björnö och Ridö.

18. Lentibularieae.

168. *Utricularia vulgaris* L. r. vid Kalfholmen, Ångsjön, i dammarne vid Wiksäng, vid Lospånga i Dingtuna.
169. — *intermedia* Hayne flerst. med följande.
170. — *minor* L. flerstädes sås. på Djeknebergen, vid Wiksäng, i Jutekärret (Wall), i Ångsjön, Kilsta mosse, i Kärrbo o. s. v.
171. *Pinguicula vulgaris* L. r. vid Ångsjön.

19. Primulaceae.

172. *Trientalis europæa* L. a.
173. *Lysimachia vulgaris* L. a.
174. *Naumburgia thyrsiflora* Reich. a.
175. *Primula veris* L. a.
176. — *farinosa* L. flerst. sås. i Kärrbo och Kungsåra; vid Wiksäng.
177. *Hottonia palustris* L. a.
Centuneulus minimus L. Tagen af afl. D:r Hall för många år sedan på Mälarestranden vid Stallhagen, men sedermera aldrig återfunnen.

20. Plantagineae.

178. *Plantago major* L. a.
179. — *media* L. a.
180. — *lanceolata* L. a.
β maxima t. a.
181. *Littorella lacustris* L. r. på Ridö vid Lillängen.

21. Plumbagineae.

182. *Armeria elongata* Koch. r. på Ängsö.

II. Thalamiflorae.

4. Disciflorae.

22. Frangulaceae.

183. *Rhamnus cathartica* L. a.
184. — *Frangula* L. a.

23. Umbelliferae.

185. *Conium maculatum* L. t. a.
186. *Cerefolium sylvestre* Bess. a.
187. *Torilis Anthriscus* Gmel. t. a.
188. *Daucus Carota* L. r. i Hofdestalund; i planteringsland och åkrar vid Westerås.
189. *Laserpitium latifolium* L. t. a.
190. *Heracleum sibiricum* L. t. a.
β angustifolium: t. a.
191. *Pastinaca sativa* L. här och der.
Anethum graveolens L. förvildad på Kyrkbacken, vid Westerås qvarn m. fl. st.
Levisticum officinale Koch. förv. flerst.
192. *Angelica sylvestris* L. t. a.
193. *Peucedanum palustre* Mönch. t. a.
194. *Selinum Carvifolia* L. r. vid Thunby (Wall).
195. *Libanotis montana* All. t. a.

196. *Aethusa Cynapium* L. a.
197. *Oenanthe Phellandrium* Lam. t. a.
198. *Cicuta virosa* L. t. a.
199. *Aegopodium Podagraria* L. t. a.
200. *Carum Carvi* L. a.
201. *Pimpinella Saxifraga* L. a.
β dissecta: t. a.
202. *Sium latifolium* L. a.
203. *Sanicula europæa* L. r. på Hallingen (Wall).

24. Adoxeae.

204. *Adoxa Moschatellina* L. a.

25. Acerineae.

205. *Acer platanoides* L. a.
— *Pseudoplatanus* L. planterad vid Frösåker.
Aesculus Hippocastanum L. allmänt planterad.

5. Sertiflorae.

26. Nymphaeaceae.

206. *Nymphæa alba* L. t. a.
γ biradiata Som. med föregående.
207. *Nuphar luteum* Sm. a.

27. Ranunculaceae.

208. *Ranunculus Lingua* L. r. i Ängsjön.
209. — *Flammula* L. a.
β intermedius: a.
γ reptans: t. a.
210. — *bulbosus* L. a.
211. — *polyanthemos* L. t. a.
212. — *repens* L. a.
213. — *acris* L. a.
β nothus t. a.

214. *Ranunculus cassubicus* L. r. på Björnö, östra Hästholmen och Almö-Lindö.
215. — *auricomus* L. a.
β alpestris: här och der.
γ fallax: t. a. på Mälarens öar och stränder.
216. *Batrachium sceleratum* Th. Fr. a.
β minimum a.
217. — *circinatum* Fr. flerst. sås. i Svartån, i Mälaren vid Kungsängen, Johannisberg m. fl. ställen, i Lillån, Ångsjön o. s. v.
218. — *tricophyllum* Chaix. t. a.
* *pantothrix* t. a.
219. — *confusum* Schultz r. i Svartån vid Carlslund; trol. flerst.
220. — *heterophyllum* Fr. a.
221. *Ficaria ranunculoides* Mönch. a.
222. *Myosurus minimus* L. a.
223. *Thalictrum flavum* L. a.
224. — *simplex* L. flerstädes sås. vid Skerikes kyrka, Råcklunda, i Barkarö, Johannisbergs storäng; på Almö-Lindö o. s. v.
225. *Anemone nemorosa* L. a.
226. — *ranunculoides* L. r. på Hästholmarne.
227. — *Hepatica* L. a.
228. *Pulsatilla vulgaris* Mill. a.
229. *Caltha palustris* L. a.
230. *Trollius europœus* L. r. vid Hallsta och Fredriksberg i Dingtuna, vid Oxnö i Barkarö, i Lillhärad.
231. *Aquilegia vulgaris* L. flerst. sås. vid Carlberg, Johannisberg, Fullerö, Apalby, Malmaberg, Springsta, Lindö, Hesslö; på Kalfskär, Almö-Lindö, Aggarö o. s. v.
232. *Delphinium Consolida* L. a.
Aconitum Napellus L. förv. vid Fullerö, Hesslö och Lindö.
Helleborus vernus L. förv. vid Fullerö.
233. *Actæa spicata* L. t. a.
Pœonia vulgaris L. förv. vid Lindö.

28. Berberideae.

234. *Berberis vulgaris* L. a.

29. Papaveraceae.

235. *Papaver dubium* L. t. a.
236. — *Rhoeas* L. här och der i åkrar och planteringsland; på Kaninholmen.
237. — *somniferum* L. t. a. på odlade ställen.
238. *Chelidonium majus* L. a.

30. Fumariaceae.

239. *Corydalis fabacea* Pers. t. a.
240. *Fumaria officinalis* L. a.

31. Cruciferae.

241. *Brassica campestris* L. t. a.
— *Napus* L. *β rapifera* här och der förv. i planteringsland vid Westerås m. fl. st.
242. *Sinapis arvensis* L. a.
β ambigua t. a.
243. *Sisymbrium Sophia* L. a.
244. — *officinale* Scop. a.
245. *Hesperis matronalis* L. förv. flerst. sås. vid Fullerö, Malmaberg, Hesslö, Apalby, Lindö o. s. v.
246. *Erysimum cheiranthoides* L. a.
247. — *hieraciifolium* L. flerst. sås. på Skärplingen, Rågsäcken, Skåpholmen, Tallskär, Ridö o. s. v., vid Lindö.
248. *Alliaria officinalis* Adans. flerst. sås. på Björnö, Almö-Lindö, Ridö; vid Gångholmarne, Fullerö, Lindö och Ängsö Slott o. s. v.
249. *Dentaria bulbifera* L. flerst. sås. vid Gångholmarne, på Tidö-Lindö, Almö-Lindö, Björnö, Ridö, Aggarö, Hästholmarne o. s. v.
250. *Cardamine pratensis* L. a.
251. — *amara* L. r. i Kärrbo (Wall).

252. *Cardamine impatiens* L. t. a. i Mälarens grannskap och på dess öar.
253. — *parviflora* L. r. vid Fullerö (Hartman).
254. *Arabis hirsuta* Scop t. a.
255. — *arenosa β borealis* flerst. sås. i och vid Westerås, vid Wiksäng, Emaus, Hamre, på Björnö och Elba; i Kärrbo t. ex. vid Solviksborg, i Kungsåra t. ex. vid kyrkan o. s. v.
β macilenta: med föregående.
256. — *Thaliana* L. a.
257. *Turritis glabra* L. t. a.
258. *Barbarea vulgaris* R. Br. a.
259. — *stricta* Fr. t. a.
260. *Nasturtium Armoracia* Fr. flerst.
261. — *amphibium* Br. t. a.
262. — *sylvestre* Br. t. a.
263. — *anceps* Reich. flerst. sås. Svartåns utlopp, Lillån och Kungsängsbäcken; vid Johannisberg; i Kärrbo vid Frösåker; i Kungsåra o. s. v.
264. — *palustre* DC. a.
265, *Raphanus Raphanistrum* L. flerst. (Wall).
266. *Bunias orientalis* L. a.
267. *Lepidium campestre* Br. t. a.
268. — *ruderale* L. a.
— *sativum* förv. vid Carlslund.
269. *Capsella Bursa Pastoris* Mönch. a.
β integrifolia: t. a.
270. *Thlaspi arvense* L. a.
271. *Subularia aquatica* L. flerst. sås. vid Svartån och på Mälarens stränder i Kärrbo, Ihrsta och Kungsåra.
272. *Camelina sativa* Crantz. t. a.
273. *Draba verna* L. a.
274. — *muralis* L. r. på Elba (Wall), Rågsäcken (nu utgången) och i Kärrbo (Wall).
275. — *incana* L. r. på Hälla äng i Badelunda.

32. Polygaleae.

276. *Polygala vulgaris* L. a.
β oxyptera: bland föregående.

277. *Polygala comosa* Schk. flerst. sås. i Stallhagen, vid Carlberg, Johannisberg, Wiksäng; i Barkarö och Lundby; vid Lindö o. s. v.

33. Balsamineae.

278. *Impatiens Noli tangere* L. r. på Björnö och vid Ångsjön.

6. Columniflorae.

34. Tiliaceae.

279. *Tilia parvifolia* Ehrh. a.

35. Malvaceae.

280. *Lavatera thuringiaca* L. flerst. sås. i Westerås på Slottsbacken och i Kungsträdgården; vid Fullerö, Johannisberg; på Aggarö, vid Harkie, Frösåker och Lindö i Kärrbo m. fl. st.
281. *Malva borealis* Wallm. a.
282. — *rotundifolia* L. t. a.
283. — *sylvestris* L. r. på Aggarö.
— *Alcea* L. här och der förv. sås. på Slottsbacken, i Kungsträdgården, vid Fullerö o. s. v.
— *moschata* L. förv. vid Hedensberga.

36. Gruinales.

284. *Geranium sanguineum* L. a.
285. — *pratense* L. flerst. sås. vid Johannisberg, Fullerö, ruinerna af St. Ursulas kapell, Apalby, Persbo, Nordenby, vid Skerikes kyrkoby, på Ängsö och Aggarö o. s. v.
286. — *sylvaticum* L. a.
γ parviflorum: med föregående.
287. — *Robertianum* L. a.
288. — *lucidum* L. r. på Kalfholmen.
289. — *pusillum* L. a.

290. *Geranium dissectum* L. r. i Gymnasiiträdgården; aldrig derstädes odlad.
291. *Erodium cicutarium* l'Her. t. a.
292. *Oxalis Acetosella* L. a.
293. *Linum catharticum* L. a.
— *usitatissimum* L. träffas ofta sjelfsådt.

37. Hypericineae.

294. *Hypericum hirsutum* L. r. på Fagerön.
295. — *quadrangulum* L. a.
296. — *perforatum* L. a.

38. Cistineae.

297. *Helianthemum vulgare* Gærtn. a.

39. Violarieae.

298. *Viola hirta* L. t. a.
299. — *suecica* Fr. r. på Kungsängen.
300. — *palustris* L. a.
301. — *mirabilis* L. flerstädes sås. i Hofdestalund, på Björnö, Almö-Lindö, Ridö m. fl. holmar; vid Gångholmarne och Hjortbergsvik o. s. v.
302. — *arenaria* DC. t. a. sås. vid Blåsbo, Berndtsborg och Persbo, på Djeknebergen och Stallhagen; de flesta af Mälare-öarne; Badelundsås o. s. v
303. — *sylvatica* Fr. t. a.
304. — *canina* L. a.
305. — *stagnina* Kit. t. a. vid Mälarestränderna.
306. — *tricolor* L. a.
β arvensis: a.

40. Droseraceae.

307. *Parnassiá palustris* L. t. a.
308. *Drosera rotundifolia* L. flerst.

309. *Drosera longifolia* L. flerst.
310. — *intermedia* Hayne. flerst.

41. Silenaceae.

311. *Silene inflata* Sm. t. a.
312. — *nutans* L. a.
313. — *noctiflora* L. r. i Kärrbo vid Walla, Frösåker, Solvik och Springsta.
314. — *rupestris* L. r. vid Sippersta i Dingtuna.
315. *Melandrium sylvestre* Röhl. t. a.
316. — *pratense* Röhl. t. a.
317. *Viscaria vulgaris* Röhl. a.
318. *Lychnis Flos cuculi* L. a.
319. *Agrostemma Githago* L. t. a.
β nana r. vid Apalby och Carlberg.
Saponaria officinalis förv. på Westerås kyrkogård, vid Fullerö o. s. v.
320. *Dianthus deltoides* L. a.
β glaucus: här och der på öarne.
— *barbatus* L. förv. vid Johannisberg och Lindö m. fl. ställen.
321. *Gypsophila muralis* L. flerst. sås. på Djeknebergen vid Qvasttorpet, på Kungsängen, Badelundsås, vid Malma, Jädra och Hesslö.

42. Alsinaceae.

322. *Malachium aquaticum* Fr. t. a. på Mälarens stränder.
323. *Stellaria media* With. a.
— *holostea* L. r. i Hubbo enl. Hartman (troligen misstag).
324. — *palustris* Retz. t. a.
β glauca: a.
325. — *graminea* L. a.
326. — *Friesiana* Ser. flerst. sås. vid Malma, Frösåker, Kusta och Lindö; på Björnö, Almö-Lindö, Gångholmarne o. s. v.
327. — *uliginosa* Murr. t. a.

328. *Cerastium vulgatum* L. a.
329. — *viscosum* L. t. a.
330. — *semidecandrum* L. t. a.
331. *Arenaria trinervia* L. t. a.
332. — *serpyllifolia* L. a.
333. *Sagina nodosa* Fenzl. t. a.
334. — *procumbens* L. a.
335. *Spergula arvensis* L. a.
336. — *pentandra* L. flerst. sås. vid Nordenby, Hamre, Wiksäng, Lindö, på Skotterö, Solviksborg o. s. v.
337. *Spergularia rubra* Pers. a.

43. Elatineae.

338. *Elatine Hydropiper* L. t. a.
β submersa: med föregående.
339. — *triandra* Schk. r. på Svartön och vid Springsta brygga.

III. Calyciflorae.

7. Fauciflorae.

44. Cucurbitaceae.

340. *Bryonia alba* L. r. gamla Kyrkogården i Westerås; numera i det närmaste utgången; teml. allm. ödlad och förv. i Westerås trädgårdar; vid Jacobsberg o. s. v.

45. Ribesiaceae.

341. *Ribes Grossularia* L. t. a.
β Uva crispa: t. a.
342. — *nigrum* L. flerst. sås. vid Westerås vid Myggbo, Wiksäng, Emaus, Oxbacken; på Kungsängen o. s. v. på de flesta af Mälare-öarne, sås. Hästholmarne, Hofvarn, Björnö, Almö-Lindö, Markskär m. fl. st.

343. *Ribes rubrum* L. t. a.
344. — *alpinum* L. a.

46. Saxifrageae.

345. *Saxifraga granulata* L. a.
346. *Chrysosplenium alternifolium* L. r. på Björnö; vid Ångsjön och Ansta (Wall).

47. Crassulaceae.

347. *Sedum Telephium* L. a.
348. — *sexangulare* L. a.
349. — *acre* L. a.
350. — *album* L. r. på Ängsö.
351. — *annuum* L. t. a.
352. *Bulliarda aquatica* DC. r. vid Carlslund, troligen flerst. ehuru öfversedd.

48. Lythrarieae.

353. *Lythrum Salicaria* L. a.
354. *Peplis Portula* L. r. vid Svartån nedanför Kyrkogården; bakom Djekneberget och i Kärrbo (Wall).

49. Onagrarieae.

355. *Epilobium angustifolium* L. a.
356. — *parviflorum* Schreb. r. i Ångsjöns utloppsdike och vid Qvistberga i Kungsåra (Wall).
357. — *montanum* L. a.
β collinum: flerst.
358. — *palustre* L. a.
359. *Circæa alpina* L. r. på Björnö och vid Skepphusa i Kungsåra (Wall).
Oenothera biennis L. förv. vid Fullerö, Lindö; på Aggarö och Tidö-Lindö m. fl. st.

50. Halorhageae.

360. *Myriophyllum verticillatum* L. r. vid Kurö och Springsta brygga.

361. *Myriophyllum spicatum* L. r. i Ångsjön; flerst. (Wall). Anm. Af författaren aldrig sedd i Mälaren.
362. — *alterniflorum* DC. a.
363. *Hippuris vulgaris* L. a.

8. Rosiflorae.

51. Pomaceae.

364. *Pyrus communis* L. flerst. sås. vid Persbo, Klockarebacken, Oxbacken, Trondhjem, Gångholmarne, på Almö-Lindö, Björnö; Fagerö o. s. v.
365. — *Malus* L. t. a. på Mälarens öar.
Sorbus Aria planterad vid Frösåker.
366. *Sorbus scandica* Fr. t. a. särdeles på öarne.
367. — *Aucuparia* L. a.
368. *Cratægus Oxyacantha* L. t. a.
β laciniata: med föregående.
369. — *monogyna* Jacq. flerst. sås. på Björnö, Almö-Lindö, Ridö, Fagerö, Skarpan, Skotterö, Lindholmen; vid Gångholmarne, Frösåker, Lindö o. s. v.
β pinnatifida: med föregående.
370. *Cotoneaster vulgaris* Lindl. t. a.

52. Senticosae.

371. *Rosa canina* L. a.
α nitida: a.
β opaca: a.
γ senticosa: t. a.
δ dumetorum: a.
372. — *coriifolia* Fr. flerst. sås. i Hofdestalund, vid Malmaberg, Wiksäng, Carlberg, Gångholmarne, Lindö o. s. v.
373. — *Acharii* Billb. flerst. sås. i Stallhagen, Biskopshagen, vid Wiksäng; på Björnö o. s. v.
374. — *villosa* L. r. vid Frösåker.
375. — *mollissima* Fr. t. a.

376. *Rosa tomentosa* Sm. flerst. sås. i Stallhagen, vid Jacobsberg, Westerås qvarn, Berndtsborg, Gideonsberg o. s. v.
377. — *cinnamomea* L. t. a.
378. *Agrimonia Eupatoria* L. t. a.
379. *Alchemilla vulgaris* L. a.
380. *Ruhus ideus* L. a.
— *suberectus* Anders, torde finnas någonstädes på öarne i grannskapet af Westerås att döma efter derstädes torgförda bär, men har ännu icke blifvit anträffad.
381. — *cæsius* L. a. på Mälarens öar och stränder.
382. — *saxatilis* L. a.
383. — *Chamæmorus* L. r. på Svartmyran och Kilsta mosse.
384. *Fragaria vesca* L. a.
385. — *elatior* Ehrh. r. vid Hesslö, Springsta, Lindö, på Rågsäcken.
386. — *collina* Ehrh. t. a.
387. *Comarum palustre* L. a.
388. *Potentilla Anserina* L. a.
389. — *norvegica* L. flerst. sås. vid Westerås hamn och qvarn, på Kyrkobacken och Kungsängen, vid Hagbyholm, Ihrsta kyrka, Lindö, Wiksäng o. s. v.
390. — *reptans* L. t. a.
391. — *inclinata* Vill. r. vid Uppåker.
— *pilosa* W. förv. vid Apalby.
392. — *argentea* L. a.
β virescens: r. på Almö-Lindö.
393. — *verna* L. t. a.
394. — *maculata* Pourr. a.
395. — *Tormentilla* Scop. a.
396. *Geum urbanum* L. a.
397. — *intermedium* Ehrh. r. vid Westerås qvarn, St. Ilians fattigstuga och på Ängsö.
398. — *rivale* L. a.
Spiræa salicifolia L. förv. vid Lindö, Hesslö, Fullerö m. fl. st.

399. *Spiræa Ulmaria* L. a.
400. — *Filipendula* L. a.

53. Drupaceae.

Prunus domestica L. förv. vid Fullerö, Johannisberg, Lindö, Hesslö o. s. v.
— *insititia* L. förv. på samma ställen som föregående och flerstädes.
β rustica: med föregående, samt vid Emaus och Malmaberg.
401. — *spinosa* L. a.
— *Cerasus* L. förv. vid Berndtsborg, Gothö, Fullerö, Johannisberg, Lindö, på Björnö m. fl. st.
402. — *avium* L. r. på Hallingen; förv. vid Walla i Kärrbo, Lindö och flerstädes.
403. — *Padus* L. a.

54. Papilionaceae.

404. *Pisum arvense* L. r. på Kungsängen, vid Westerås hamn samt ofta här och der bland säden.
405. *Lathyrus sylvestris* L. r. på Stora Skärplingen, vid Wiksäng (Wall).
406. — *palustris* L. flerst. sås. vid Carlberg, Gångholmarne, Lundby kyrka, på Kungsängen, Johannisbergs storäng; vid Hesslö och Geddeholm, Lindö m. fl. st.
407. — *pratensis* L. a.
408. *Orobus vernus* L. t. a.
409. — *tuberosus* L. a.
β tenuifolius: a.
410. — *niger* L. flerst. sås. i Hofdestalund, Johannisbergs storäng, på Gångholmarne, Björnö, Almö-Lindö, Ängsö; vid Lindö o. s. v.
411. *Vicia sylvatica* L. r. i Hofdestaluud, vid Lindö.
412. — *villosa* Roth. t. a.
413. — *Cracca* L. a.
414. — *sepium* L. a.

415. *Vicia sativa* L. t. a.
416. — *angustifolia* Roth. r. vid Carlberg, Fredriksberg, Wiksäng, Johannislund; på Kungsängen.
417. *Ervum hirsutum* L. t. a.
418. — *tetraspermum* L. t. a.
419. *Lotus corniculatus* L. a.
420. *Medicago sativa* L. r. vid Carlslund 1849, Westerås Skolhus 1853, 1854, 1855, 1859.
421. — *lupulina* L. a.
422. *Melilotus officinalis* Lam. r. vid Nordenby (Wall).
423. — *alba* Lam. r. i planteringar vid Östra tullen i Westerås, i Slottsparken, i Gymmnasii-trädgården.
424. *Trifolium repens* L. a.
425. — *hybridum* L. a.
426. — *spadiceum* L. flerst. sås. vid Nordenby, Siggesborg, Emaus, Malmaberg, Wiksäng, på Kungsängen, i Lundby, Barkarö och Dingtuna o. s. v.
427. — *agrarium* L. t. a.
428. — *fragiferum* L. r. i Biskopshagen, Stallhagen; vid Hjortbergsvik.
429. — *montanum* L. t. a.
430. — *arvense* L. t. a.
431. — *medium* L. a.
432. — *pratense* L. a.
433. *Ononis hircina* Jacq. flerst. sås. vid Carlberg, Johannisberg, Fredriksberg; vid Dingtuna kyrka; i Kärrbo o. s. v.
434. *Anthyllis Vulneraria* L. a.

9. Centriflorae.

55. *Ericineae.*

435. *Myrtillus nigra* Gilib. a.
436. — *uliginosa* Gilib. a.
437. *Oxycoccus palustris* Pers. t. a.
438. *Vaccinium Vitis idæa* L. a.
439. *Arctostaphylos officinalis* W. & Gr. t. a.

440. *Andromeda polifolia* L. r. på Svartmyran, Djeknebergen, Kilsta mosse och Ångsjön.

441. *Calluna vulgaris* Salisb. a.

442. *Ledum palustre* L. t. a.

443. *Pyrola rotundifolia* L. t. a.

444. — *chlorantha* Sw. flerst. sås. vid Uppåker, Rocklunda, Apalby, Malmaberg, Wiksäng, Björnö, m. fl. öar; i Hubbo, Kärrbo vid Solviksborg o. s. v.

445. — *media* Sw. r. på Djeknebergen, vid Jacobsberg, på Björnö.

446. — *minor* L. t. a. särdeles på öarne.

447. — *secunda* L. a.

448. — *uniflora* L. t. a. t. ex. på Hamre skog.

449. — *umbellata* L. r. vid Wallby, Trumslagaretorpet och Nordenby; vid Hellby i Tillberga och i Kärrbo (Wall).

450. *Monotropa Hypopithys* L. r. vid Nordenby och på Björnö, i Biskopshagen och i Kärrbo (Wall).

56. Empetreae.

451. *Empetrum nigrum* L. r. på Svartmyran och i Lillhärad.

57. Euphorbiaceae.

452. *Euphorbia Peplus* L. a.

453. — *exigua* L. r. vid Springsta.

454. — *Helioscopia* L. a.

455. *Mercurialis perennis* L. flerst. sås. vid Fullerö, Wiksäng och Gångholmarne; på Almö-Lindö, Ridö och omkringliggande holmar o. s. v.

58. Portulacaceae.

456. *Montia fontana* L. *α minor* flerst. i Skerikö, Lillhärad, Kungsåra och Kärrbo.

β rivularis: med föregående.

59. Paronychieae.

457. *Herniaria glabra* L. a.
458. *Scleranthus annuus* L. t. a.
459. — *perennis* L. a.

60. Polygoneae.

460. *Polygonum Bistorta* L. r. vid Carlberg.
461. — *viviparum* L. a.
462. — *amphibium* L. a.
β terrestre: t. a.
463. — *lapathifolium* L. a.
β nodosum t. a.
464. — *incanum* Schmidt. t. a.
465. — *Persicaria* L. t. a.
466. — *mite* Schrank r. vid Badelundsås och Geddeholm.
467. — *Hydropiper* L. a.
468. — *aviculare* L. a.
β nanum: a.
γ erectum: t. a.
469. — *Convolvulus* L. a.
470. — *dumetorum* L. t. a.
Fagopyrum esculentum Gærtn. förv. vid Bjärby.
471. *Rumex obtusifolius* L. r. vid Westerås i trädgårdar och planteringar; på Strömmingskär.
472. — *Hydrolapathum* Huds. r. vid Svartåns utlopp, i Ångsjön, på Ängsö.
473. — *maximus* Schreb. r. i Ångsjön.
474. — *consperus* Hn. r. vid Gothö och omkring Myggbo.
475. — *crispus* L. a.
476. — *domesticus* Hn. a.
477. — *Hippolapathum* Fr. a.
— *Patientia* L. ofta förv. sås. vid Lindö m. fl. st.
478. — *Acetosa* L. a.
479. — *Acetosella* L. a.

IV. Incompletae.

10. Bracteiflorae.

61. Thymeleae.

480. *Daphne Mezereum* L. r. vid Frösåker, Hesslö (förv.).

Elaeagneae.

Hippophaë rhamnoides L. planterad vid Frösåker.

62. Ulmaceae.

481. *Ulmus campestris* L. t. a.

63. Urticaceae.

482. *Humulus Lupulus* L. t. a. t. ex. vid Johan Wilhelms Torg; på Hamnarmen, Hofvarn, Almö-Lindö, Ridö, Skarpan, Markskär och omkringliggande holmar; Ängsö; vid Solviksborg o. s. v.
483. *Urtica urens* L. a.
484. — *dioica* L. a.

64. Chenopodiaceae.

485. *Atriplex hortensis* L. sjelfsådd i Westerås trädgårdar och planteringsland.
486. — *hastata* L. r. planteringar och bakgator i och vid Westerås.
487. — *patula* L. a.
488. *Blitum capitatum* L. r. vid Utanbygatan i Westerås.
489. — *rubrum* Reich. t. a.
490. — *glaucum* Koch. a. i och närmast omkring Westerås.
491. — *Bonus Henricus* Mey. a.
492. *Chenopodium urbicum* L. t. a.
493. — *album* L. *α spicatum:* a.
β cymigerum: a.

494. *Chenopodium polyspermum* L. t. a.
β acutifolium: t. a.

11. Juliflorae.

65. Cupuliferae.

495. *Qvercus Robur* L. a.
Fagus sylvatica L. planterad vid Fullerö och Frösåker.
Carpinus Betulus L. planterad vid Frösåker.
496. *Corylus Avellana* L. a.

66. Salicineae.

497. *Populus tremula* L. a.
— *alba* L. planterad flerst.
— *pyramidalis* Roz. planterad och förvildad.
— *balsamifera* L. som föregående.
498. *Salix pentandra* L. a.
β latifolia: flerst.
499. — *fragilis* L. a. Honträd finnas vid Wiksäng, Carlslund, Wallby, Apalby m. fl. st.
500. — *depressa* L. flerst. sås. på Blåsbo backar, vid Uppåker (Wall); i Stallhagen o. s. v.
501. — *repens* L. a.
β glabrata: a.
γ argentea: t. a.
502. — *nigricans* Sm. a.
β villosa: a.
503. — *aurita* L. t. a.
504. — *caprea* L. a.
β humilis: a.
505. — *cinerea* L. a.
β aquatica: flerst.
506. — *Lapponum* L. r. på Kungsängen.
— *viminalis* L. odlad och förvildad.

67. Betulineae.

507. *Betula alba* L. a.

508. *Betula glutinosa* Wallr. a.
* *pubescens* Ehrh. a.
509. — *nana* L. r. vid Råby i Kungsåra (Wall.)
510. *Alnus glutinosa* L. a.
511. — *incana* Willd. r. på Svartmyran och i Lillhärad.

68. Myriceae.

512. *Myrica Gale* L. r. på Svartmyran, vid Ängsö sund.

69. Coniferae.

513. *Pinus sylvestris* L. a.
— *Larix* L. planterad flerst. sås. på Skojarebacken.
514. — *Abies* L. a.
β viminalis: flerstädes sås. vid Rocklunda, i Kärrbo vid Lindö och Springsta, vid Skämsta (Wall); vid Hamre och Malmaberg; Lunda o. s. v.
515. *Juniperus communis* L. a.

70. Equisetaceae.

516. *Equisetum arvense* L. a.
517. — *pratense* Ehrh. t. a.
518. — *sylvaticum* L. a.
519. — *palustre* L. a.
520. — *fluviatile* L. a.
521. — *limosum* L. t. a.
522. — *hyemale* L. r. vid Jacobsberg och Lindö såg.

12. Nudiflorae.

71. Callitrichineae.

523. *Callitriche verna* L. a.
α maxima flerst.
β intermedia: a.
γ repens: a.
δ minima: t. a.
524. — *autumnalis* L. t. a. t. ex. vid Westerås qvarn.

72. Characeae.

525. *Nitella flexilis* Al. Br. r. i Ångsjön.

II. MONOCOTYLEDONEAE.

13. Fructiflorae.

73. Orchideae.

526. *Orchis sambucina* L. r. på Ängsö, Kalfholmen och på östra Hästholmen (Wall).
527. — *angustifolia* Wimm. flerst. sås. vid Carlberg, Trondhjem, Gångholmarne och Wiksäng; i Biskopshagen; på Lundby ängar; i Barkarö vid Holm; i Kärrbo och Kungsåra o. s. v.
528. — *maculata* L. t. a.
β angustifolia r. vid Wiksäng.
529. *Gymnadenia Conopsea* R. Br. t. a.
530. *Platanthera bifolia* Rich. t. a.
531. *Herminium Monorchis* Br. r. vid Lospånga.
532. *Goodyera repens* R. Br. r. vid Nordenby, Frösåker och på Björnö; flerst. (Wall).
533. *Epipactis latifolia* Sw. r. på Blåsbo backar.
534. *Listera ovata* R. Br. r. på Björnö (Wall).
535. — *cordata* R. Br. r. vid Nordenby, Malma och Springsta (Wall).
536. *Neottia Nidus avis* Rich. r. på Ridö; vid Frösåker och Kilsta i Kungsåra (Wall).
537. *Epipogium Gmelini* Rich. r. vid Frösåker.
538. *Corallorhiza innata* Br. r. vid Frösåker, i Biskopshagen (Wall).

74. Irideae.

539. *Iris Pseudacorus* L. t. a.

Narcissineae.

Narcissus poëticus L. förv. vid Lindö och Fullerö m. fl. st.

75. Hydrocharideae.

540. *Hydrocharis Morsus Ranæ* L. r. vid Johannisberg; i Kärrbo och flerst. (Wall).
541. *Stratiotes aloides* L. r. vid Johannisberg och Ängsö.

14. Liliiflorae.

76. Liliaceae.

Tulipa sylvestris L. förvildad vid Fullerö.
542. *Fritillaria Meleagris* L. r. vid Lindö såg.
543. *Lilium bulbiferum* L. r. på Björnö och vid Ängsö färja; förv. flerstädes.
Martagon L. förv. vid Fullerö, Johannisberg, Malmaberg, Hesslö, Lindö o. s. v.
544. *Allium Scorodoprasum* L. flerstädes sås. vid Frösåker, Kurö (Wall), Fullerö och Gångholmarne; på Ridö och Aggarö m. fl. st.
545. — *oleraceum* L. t. a.
γ canaliculatum r. vid Trumslagaretorpet.
— *Schoenoprasum* L. allmänt odlad och stundom förvildad.
Ornithogalum nutans L. förvildad vid Fullerö.
— *umbellatum* L. förv. vid Hedensberga.
546. *Gagea lutea* Ker. a.
547. — *minima* Schult. a.
Muscari botryoides Mill. förvildad vid Emaus, Fullerö, Lindö o. s. v.
Asparagus officinalis L. förv. vid Lindö, m. fl. st.
548. *Convallaria majalis* L. a.
549. — *Polygonatum* L. a.
550. — *multiflora* L. flerst. sås. vid Gångholmarne, Fullerö och Hjortbergsvik; på Hofvarn, Almö-Lindö, Björnö, Ridö, Markskär och omkringliggande holmar m. fl. st.
551. *Majanthemum bifolium* DC. a.
552. *Paris quadrifolia* L. a.

77. Alismaceae.

553. *Butomus umbellatus* L. a.
554. *Alisma Plantago* L. a.
555. *Sagittaria sagittifolia* L. a.
556. *Triglochin maritimum* L. flerstädes sås. på Ridö, vid Hjortsberga, Almö och Holm i Barkarö, vid Gångholmarne och Lospånga (Wall) m. fl. st.
557. — *palustre* L. a.

78. Juncaceae.

558. *Juncus conglomeratus* L. a.
559. — *effusus* L. a.
560. — *filiformis* L. a.
561. — *sylvaticus* L. t. a. t. ex. vid Nordenby, på Blåsbo backar o. s. v.
562. — *articulatus* L. a.
β aquaticus: t. a.
563. — *alpinus* Vill. t. a.
564. — *supinus* L. t. a.
β repens: t. a.
565. — *compressus* Jacq. a.
566. — *bufonius* L. a.
β fasciculatus: t. a.
γ parvulus: a.
567. *Luzula pilosa* W. a.
568. — *campestris* DC. a.
β congesta: t. a.
δ pallescens: t. a. isynnerhet på öarne.

15. Spadiciflorae.

79. Aroideae.

569. *Calla palustris* L. a.
570. *Acorus Calamus* L. flerst. sås. vid Johannisberg, Gothö, Gångholmarne; Gryta i Badelunda, Hesslö, Frösåker, Lindö, Springsta, Ängsö o. s. v.

571. *Lemna polyrrhiza* L. a.
572. — *gibba* r. i Slottsdammen och vid Lindö; trol. flerstädes.
573. — *minor* L. a.
574. — *trisulca* L. t. a.

80. Potamogetoneae.

575. *Potamogeton natans* L. a.
576. — *rufescens* r. i Ångsjön; flerst. (Wall).
β spathulatus: flerst. sås. vid Pilgatan.
577. — *gramineus* L. flerst.
578. — *nitens* Web. r. i Gångholmssundet.
579. — *prælongus* Wulf. r. i Lillån och i Ångsjön.
580. — *lucens* L. r. i Sagåns utlopp (Wall).
581. — *perfoliatus* L. a.
582. — *crispus* L. r. vid Gångholmarne, i Ångsjön och vid Ängsö (Wall).
583. — *zosterifolius* Schum. r. i Pråmån, Lillån, Kungsängsbäcken.
584. — *obtusifolius* MK. r. vid Ranskär.
585. — *compressus* L. r. vid Johannisberg och i Lillån samt i Ångsjön.
586. — *pusillus* L. flerst.
587. — *pectinatus* L. r. i Ängsö sund (Wall).

81. Typhaceae.

588. *Typha latifolia* L. r. i Ångsjön, vid Frösåker och Ängsö slott.
589. — *angustifolia* L. flerst. sås. vid Gångholmarne, Johannisberg, Geddeholm, Hesslö, Frösåker, Lindö dammar och nedanför Eremitaget, i Kungsåraviken; i Ångsjön.
590. *Sparganium ramosum* Huds. t. a.
591. — *simplex* Huds. t. a.
592. — *natans* L. a.
593. — *minimum* Fr. a.

82. Cyperaceae.

594. *Rhynchospora alba* Vahl. r. i Biskopshagen (Wall).
595. *Scirpus compressus* Pers. flerst. sås. vid Nordenby, Siggesborg, Wiksäng, Kusta, Lindö o. s. v.
596. — *sylvaticus* L. t. a.
597. — *lacustris* L. a.
β glaucus: r. vid Wiksäng och Lindö.
598. *Heleocharis palustris* R. Br. a.
* *uniglumis* Link. flerst.
599. — *acicularis* Br. a.
600. *Trichophorum alpinum* Hn. r. vid Gryta i St. Ilian, på Svartmyran, i Kärrbo och Kungsåra.
601. *Eriophorum angustifolium* Roth. a.
β triquetrum: a.
602. — *latifolium* Hop. r. vid Qvistberga i Kungsåra (Wall), på Malma ängar, vid Ångsjön.
603. — *gracile* Koch. flerst. sås. i Biskopshagen, på Djeknebergen, Svartmyran; i Kärrbo och Kungsåra o. s. v.
604. — *vaginatum* L. a.
605. *Carex riparia* Curt. *gracilescens* r. i Kilsta mosse.
606. — *paludosa* Good. r. i Kilsta mosse.
607. — *vesicaria* L. a.
608. — *ampullacea* Good. flerst.
609. — *evoluta* Hn. r. i Kilsta mosse (Wall).
610. — *filiformis* L. r. i Kilsta mosse (Wall), Gryta, i Badelunda, på Djeknebergen och på Svartmyran.
611. — *hirta* L. t. a.
β hirtiformis: flerst. på Mälarens stränder t. ex. på Ridö.
612. — *glauca* Scop. r. i Kärrbo och Kungsåra t. ex. vid Ångsjön och Råby.
613. — *Pseudocyperus* L. r. vid Lindö, Ångsjön, Lospånga; i Ihrsta (Wall).
614. — *capillaris* L. r. vid Lospånga.
615. — *pallescens* L. a.
616. — *limosa* L. t. a.

617. *Carex irrigua* Sm. flerst. sås. på Djeknebergen, Svartmyran; i Badelunda, Kärrbo och Kungsåra.
618. — *Hornschuchiana* Hop. r. vid Springsta, Qvistberga (Wall), Råby i Kungsåra.
619. — *flava* L. a.
β pygmæa: t. a.
γ lepidocarpa: flerst.
620. — *Oederi* Ehrh. flerst. sås. på Svartmyran, i Kärrbo och Kungsåra, Badelunda o. s. v.
β pygmæa: med föregående.
621. — *panicea* L. a.
622. — *montana* L. t. a. på Mälarens öar och i dess närmaste grannskap; i Hofdestalund.
623. — *præcox* Jacq. t. a. *).
624. — *ericetorum* Poll. a.
β mollior: r. vid Emaus.
625. — *pilulifera* L. t. a.
626. — *digitata* L. t. a.
627. — *Buxbaumii* Wg. r. på Kungsängen.
628. — *aquatilis* Wg. r. i Svartån vid Skerikes kyrka.
629. — *stricta* Good. flerst.
630. — *acuta* L. a.
β fluviatilis: a.
631. — *prolixa* Fr. r. på Markskär och Strömmingskär.
632. — *vulgaris* Fr. a.
β tornata: flerst. med föreg.
633. — *cæspitosa* L. a.
β retorta: flerst. på öarne.
634. — *microstachya* Ehrh. vid Wedbo i Badelunda.
635. — *elongata* L. t. a.
636. — *stellulata* Schreb. a.
637. — *canescens* L. a.
638. — *loliacea* L. r. vid Frösåker och Wäsby i Kungsåra (Wall).

---

*) Vid Berndtsborg har förf. flera år å rad observerat en form med nedersta hanaxet aflägsnadt och långt (1—2 tum) skaftadt, som i öfrigt icke skiljer sig från hufvudarten. Förf. har derföre kallat den *β pedunculata.*

639. *Carex leporina* L. a.
β argyroglochin: med föregående, särdeles på öarne.
640. — *disticha* Huds. a.
641. — *chordorrhiza* Ehrh. flerst.
642. — *vulpina* L. t. a.
643. — *muricata* L. a.
644. — *divulsa* Good. r. på Aggarö och Skärplingen.
645. — *teretiuscula* Good. r. vid Malma och på Ridö.
646. — *paradoxa* Wg. r. på Svartmyran och Kilsta mosse.
647. — *pauciflora* Lightf. r. på Svartmyran och Kilsta mosse.
648. — *pulicaris* L. r. vid Endesta och Lista (Wall samt på Svartmyran.
649. — *dioica* L. a.

16. Glumiflorae.

83. Gramineae.

650. *Triticum repens* L. a.
α agrestis: a.
β nemorale: t. a.
651. — *caninum* L. t. a. på Mälarens öar och i dess närmaste grannskap.
652. *Lolium Linicola* Sond. flerst.
653. — *perenne* L. a.
β tenue: t. a.
654. *Brachypodium pinnatum* Pal. B. r. på Strömmingskär.
655. *Dactylis glomerata* L. a.
β lævigata: här och der på öarne.
656. *Festuca gigantea* Vill. r. på Strömmingskär, lilla Skärplingen (Wall); i Slottsparken 1853.
657. — *elatior* L. a.
658. — *rubra* L. a.
α pascua: a.
β nemoralis: a.

659. *Festuca duriuscula* Fr. r. på Ridö, i Westerås vid Consistorium och Nya Skolhuset 1853.
660. — *ovina* L. a.
α sylvatica: a.
β montana: a.
661. *Bromus secalinus* L. a.
662. — *arvensis* L. flerst.
663. — *mollis* L. a.
β glabratus: t. a.
* *hordeaceus* Wg. flerst.
664. *Briza media* L. a.
665. *Poa pratensis* L. a.
α humilis: a.
β elatior: t. a.
γ praticola: a.
δ collina: t. a.
666. — *compressa* L. t. a.
667. — *trivialis* L. a.
β multiflora: flerst..
668. — *serotina* Ehrh. a.
669. — *nemoralis* L. a.
α vulgaris: a.
β firma: a.
670. — *annua* L. a.
671. *Glyceria fluitans* R. Br. a.
β loliacea: flerst.
672. — *spectabilis* MK. r. vid Springsta och Frösåker.
673. — *distans* Wg. t. a. i och omkring Westerås; vid Lindö.
β capillaris: med föregående.
γ pulverinata: med föregående.
δ reptans: med föregående.
674. — *aquatica* Presl. r. vid Westerås qvarn, Lista, Malma och Svartmyran (Wall).
675. *Molinia coerulea* Mönch. t. a.
676. *Triodia decumbens* PB. t. a.
677. *Avena fatua* L. t. a.
678. — *elatior* L. t. a.
β vulgaris: allmännare än föregående.

679. *Avena pubescens* L. a.
680. — *pratensis* L. a.
681. *Aira cæspitosa* L. a.
682. — *flexuosa* L. a.
683. *Melica nutans* L. a.
684. *Phragmites communis* Trin. a.
685. *Calamagrostis arundinacea* Roth. a.
686. — *epigejos* Roth. t. a.
687. — *stricta* Hn. t. a.
β elatior: flerst.
γ geniculata: flerst.
688. — *lanceolata* Roth. a.
β virescens: flerst.
689. *Apera Spica Venti* PB. a.
690. *Agrostis stolonifera* L. t. a. med varieteterna
viridula;
patula;
coarctata.
691. — *vulgaris* With. a. med varieteterna
tenella;
aristata;
stolonifera.
692. — *canina* L. a. med varieteterna
pallida;
mutica;
stolonifera.
693. *Milium effusum* L. t. a. särdeles på Mälarens öar.
694. *Sesleria coerulea* And. flerst.
695. *Alopecurus pratensis* L. a.
696. — *nigricans* Hornem. r. i Lundby, Barkarö och St. Ilians vestra delar.
697. — *fulvus* Sm. a.
698. — *geniculatus* L. a.
β strictus: flerst.
γ fluitans: flerst.
699. *Phleum pratense* L. a.
β nodosum: flerst.
700. — *phalaroides* Koel. t. a.

701. *Baldingera arundinacea* Dum. a.
β colorata: funnen af förf. vildt växande vid gångvägen mellan Johannisberg osh Fullerö i sjöbrynet.
702. *Hierochloa setifolia* Hn. r. i Kärrbo (Wall).
703. *Anthoxanthum odoratum* L. a.
704. *Nardus stricta* L. t. a.

III. HETERONEMEAE.

17. Filices.

84. Polypodiaceae.

705. *Polypodium vulgare* L a.
706. — *Phegopteris* L. t. a.
707. — *Dryopteris* L. a.
708. *Polystichum Thelypteris* Roth. flerst.
709. — *Filix mas* Roth. a.
710. — *cristatum* Roth. flerst.
711. — *spinulosum* DC. a.
β dilatatum: t. a.
712. *Cystopteris fragilis* Bernh. t. a.
β dentata: med föregående.
713. *Woodsia ilvensis* R. Br. t. a.
714. *Asplenium Filix femina* Bernh. a.
β complicatum: med föregående.
715. — *Trichomanes* L. t. a.
716. — *Breynii* Retz. r. på Björnö, vid St. Ilians fattigstuga, Solviksborg.
717. — *septentrionale* Hoffm. flerst. sås. med föreg. vid Berndtsborg o. s. v.
718. *Pteris aquilina* L. a.
719. *Struthiopteris germanica* Willd. flerst. vid Geddeholm, på Strömmingskär, Aggarö, m. fl. holmar vid Åkesta o. s. v.

85. Ophioglosseae.

720. *Botrychium Lunaria* Sw. flerst. sås. vid Jacobsberg, Pilbo, Persbo; Wiksäng, på Hästholmarne, i Kärrbo o. s. v.
721. — *rutaceum* Sw. r. vid Kråkhvilan i Kungsåra (Wall).

86. Marsileaceae.

722. *Isoëtes lacustris* L. t. a.

87. Lycopodiaceae.

723. *Lycopodium Selago* L. r. i Lillhärad.
724. — *annotinum* L. t. a.
725. — *clavatum* L. t. a.
726. — *complanatum* L. t. a.